

OSNOVNA ŠOLA POLJE

ZGODOVINA

100. obletnica koroškega plebiscita

Raziskovalna naloga

Avtor:

JURIJ WEISS, 9. b

Mentorica: mag. MATEJA DRNOVŠEK ZVONAR

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Zahvaljujem se mag. Mateji Drnovšek Zvonar za pomoč in vodstvo pri izdelavi raziskovalne naloge.

Prav tako se iskreno zahvaljujem:

- dr. Gregorju Antoličiču za opravljen intervju,
- učencem OŠ Polje in dijakom gimnazije Poljane za reševanje ankete,
- odraslim anketirancem za reševanje ankete in
- staršem za podporo in pomoč pri delu.

Jurij Weiss

POVZETEK

Izvedba koroškega plebiscita je bila določena na pariški mirovni konferenci. Bila pa je to taka odločitev, da so njene posledice rano vlivale na tisto stran, ki je na plebiscitu izgubila. In v primeru koroškega plebiscita je bila to Kraljevina SHS, katere del je bila Slovenija.

Tema koroškega plebiscita ponuja ogromno različnih vprašanj in je izvrstna za raziskovanje. Kakšni so bili razlogi Avstrijcev, da so želeli imeti to zemljo zase? Kako je v plebiscitu nastopila propaganda? Kakšne napake je takrat delala slovenska propaganda? Kaj je bila prednost Avstrijske? Kako so dogodke spremljali slovenski časniki in časopisi? V svoji raziskovalni nalogi sem želel sebi in pa tudi drugim odgovoriti na ta vprašanja. S pomočjo literature in spleta sem se poglobil v to temo in se o njej dobro poučil. Vse svoje na novo pridobljeno znanje sem strnil v prvem delu teorije svoje raziskovalne naloge.

Drugi, tudi zelo pomemben del teorije pa je predstavljalo brskanje po starih časopisih, ki sem jih našel na spletni strani dLib. Pozorno sem prebral kar precej časnikov in časopisov, ki so opisovali dogodke tja od konca avgusta 1920 pa do poplebiscitne dobe. S tem sem še iz drugačnega pogleda spoznal, kako so takrat Slovenci doživljali dogajanje, ki je bilo posledica prve svetovne vojne, kar mi je pomagalo, da sem na temo, ki jo raziskujem gledal malce drugače. Ker je bila lanskega oktobra stoletnica, sem napisal nekaj tudi o tem. V pomoč mi je bil predvsem internet, brskal sem med članki, ki so jih napisali o tem oktobra 2020.

KAZALO

ZAHVALA.....	1
POVZETEK	2
KAZALO	3
1 UVOD	5
2 TEORETIČNI DEL.....	6
2.1 KOROŠKI PLEBISCIT	6
2.2 PROPAGANDA PRED PLEBISCITOM	7
2.2.1 PROPAGANDA NA JUGOSLOVANSKI STRANI	9
2.2.2 PROPAGANDA NA AVSTRIJSKI STRANI	11
2.2.3 ANALIZA PROPAGANDNIH RAZGLEDNIC.....	13
2.3 TAKRATNI ČASNIKI IN ČASOPISI	19
2.3.1 JUTRO	19
2.3.2 PTUJSKI LIST	20
2.3.3 SLOVENEK.....	22
2.3.4 ODZIV ČASOPISOV NA IZGUBLJENO OZEMLJE	23
2.4 100-LETNICA KOROŠKEGA PLEBISCITA	27
2.4.1 NA SLOVENSKE STRANI	27
2.4.2 NA AVSTRIJSKE STRANI	30
3 IZHODIŠČE RAZISKAVE	34
3.1 CILJI RAZISKAVE	34
3.2 POSTAVITEV HIPOTEZ	34
3.3 METODOLOGIJA.....	35
3.3.1 RAZISKOVALNA METODA.....	35
3.3.2 VZOREC.....	35

3.3.3 PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA.....	35
4 REZULTATI RAZISKAVE.....	36
4.1 INTERVJU Z GREGORJEM ANTOLIČIČEM	36
4.2 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA.....	40
4.3 UGOTOVITVE	51
4.4 POTRJEVANJE HIPOTEZ.....	52
5 ZAKLJUČEK	55
6 LITERATURA IN VIRI	57
7 PRILOGE	62
7.1 VPRAŠALNIK ZA DR. GREGORJA ANTOLIČIČA	62
7.2 ANKETNI VPRAŠALNIK.....	62
7.3 FOTOGRAFIJE MAKETE.....	67

1 UVOD

Nekatere teme so pomembne, ker pač so takšne kakršne so in ena izmed njih je tudi koroški plebiscit. Gre za temo, ki je bila ničkolikokrat načeta in smo o njej že tolikokrat govorili pa vendar ljudje še vedno ne vedo kaj natančno to je. Vedo, da gre za plebiscit, ki je potekal po 1. svetovni vojni in da so se na njem prebivalci tega območja odločali, pod katero državo podo živeli – pod Kraljevino SHS ali Republiko Avstrijo. Kljub temu pa se jih mnogo ne zaveda pomembnosti tega dogodka. Od takrat je minilo že sto let in večina Koroške je del Avstrije. Seveda bi jo bilo danes, ko na tem območju živi več Avstrijcev, kot Slovencev, zelo težko dobiti nazaj, se je pa zato gotovo ponudilo mnogo možnosti v preteklosti, ki pa jih nismo izkoristili.

Meni osebno se koroški plebiscit zdi tako pomemben, ker je bil to izreden dogodek, da so se lahko Slovenci sami odločali ali želijo živeti v svoji domači državi ali se priključiti tisti, ki so ji že dolgo pripadali. To je bila tako neverjetna možnost, da se je zdelo prav neverjetno, da je sploh mogoča. Predstavljajte si – Slovcu daste možnost, da si izbere svojo domačo državo in se izreče proti tuji. Seveda je bilo pričakovati, da bo SHS zmagoslavno pridobila še ta del slovenske zemlje. Rezultat plebiscita je v Kraljevini SHS, sploh pa v Sloveniji udaril kot meteorit in napravil globoko brazgotino na duši slovenskega naroda, ki se ni nikdar povsem zacelila.

Za temo koroškega plebiscita sem se odločil, ker se mi zdi pomembna in zanimiva – je krasna tema za raziskavo in hkrati dovolj poglobljena, da se da o njej napisati dobro raziskovalno nalogo. Ima polno zanimivih stvari, o katerih se da govoriti in jih raziskovati, prav tako pa o njej obstaja ogromno arhivskega gradiva, ki se ga da preučiti.

Naj vas povedem dobrih sto let nazaj v čas koroškega plebiscita.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 KOROŠKI PLEBISCIT

Slovensko ozemlje leži na strateško pomembnem položaju, zato si ga je mnogo sosednjih držav želelo zase. Ko so se končali spopadi med Avstrijo in Kraljevino SHS je bilo odločanje o usodi koroških prebivalcev in njihovi meji predano v roke mirovnih konferenc. Nazadnje je bila v Saint Germainu na mirovni konferenci sprejeta odločitev o poteku meje med Kraljevino SHS in Republiko Avstrijo. Takrat pa so določili tudi, da se bo o usodi koroške dežele v prihodnosti določalo na plebiscitu, ki bil določen za 10. 10. 1920.¹

Zakaj je sploh prišlo do koroškega plebiscita? Za to se moramo vrniti v čas prve svetovne vojne. Ko je razpadla habsburška monarhija, se je vnel divji boj za severno mejo. Koroško ozemlje sta si želeli prilastiti tako bodoča Kraljevina SHS kot tudi bodoča Republika Avstrija. V Sant Germainu je bilo na mirovni konferenci sklenjeno, da se bo ozemlje Koroške razdelilo na dva dela oz. dve cone. Večji, južni del se je imenoval cona A, manjši, severni, pa cona B. V coni A so govorili pretežno slovensko, v coni B pa pretežno nemško. Zato so sklenili, da se plebiscit izvede najprej za cono A, in v primeru, da bo zmagala Kraljevina SHS, se plebiscit izvede še v coni B. Če pa zmagava Avstrija, ji brezpogojno pripadeta obe cone, se pravi praktično celotna Koroška. Cone sta bili ločeni z demarkacijsko črto, ki je bila vojaško zastražena.²

Slika 1: Cona A in cona B z demarkacijsko črto

¹ Štepec, M. (2020). Koroški plebiscit, propaganda in Gasparijeve razglednice. *SLO – časi, kraji, ljudje*, 3 (27), 53-57.

² *Koroški plebiscit*. (10. 10. 2017). Pridobljeno s <http://zgodovina.si/koroski-plebiscit/>

Nazadnje je prišel veliki dan, dan glasovanja. Glasovanje je potekalo tako, da so volivci prejeli dve glasovnici, in sicer belo za Jugoslavijo in zeleno za Avstrijo. Z obema glasovnicama in kuverto so stopili v volilno kabino. Tam so tisto glasovnico, ki je predstavljala državo, za katero so glasovali, nedotaknjeno položili v ovojnico (kuverto), drugo pa so pretrgali na pol in jo priložili v isto kuverto. Nato so jo zalepili in jo nepodpisano oddali.³

Plebiscita se je udeležilo 95,75 % volilnih upravičencev. Da je nekdo izpolnjeval pogoj za glasovanje, je moral biti star vsaj dvajset let in biti rojen v plebiscitnem območju ali imeti v njem od leta 1912 stalno prebivališče. Glasovanje je bilo tajno, glasovnice pa so šteli tri dni. Rezultati so bili razglašeni 13. 10. 1920 in so bili takšni:

- za Republiko Avstrijo je glasovalo 59,04 % prebivalcev,
- za Kraljevino SHS pa 40,96 %.

Zelo pomembno vlogo pri odločitvi za Avstrijo je imela propaganda. Avstrija je med drugim ponujala ogromno ugodnosti, a Slovenci, ki so glasovali zanjo, so kaj kmalu doživeli bridko razočaranje.⁴ Namesto obljubljenih pospeševanj narodnih in jezikovnih posebnosti so bili deležni pospešene germanizacije dvojezičnih območij.⁵

2.2 PROPAGANDA PRED PLEBISCITOM

Ogromen vpliv na izid plebiscita je imela propaganda. Potekla je tako na jugoslovanski kot na avstrijski strani. Različna društva so na obeh straneh izvajala razne prireditve in srečanja, na katerih so si prizadevala, da bi bila na dan plebiscita večina na njihovi strani.⁶

³ Kač, M. (9. 10. 2020). »Bela glasovnica mora ostati cela, zeleno pa moraš raztrgati na dva dela«. Pridobljeno s <https://www.rtvsllo.si/mmc-podrobno/sto-let-koroskega-plebiscita-zeleno-veselje-in-bela-zalost/538476>

⁴ Repe, B. (1995). *Naša doba: Oris zgodovine 20. stoletja*. Ljubljana: DZS.

⁵ Wutti, D., Danglmaier, N. in Hartmann, E. (2020). Učiti se iz naracij zgodovine ob primeru plebiscita 1920. *Zgodovina v šoli*, 28 (2), 33-34.

⁶ Štepec, M. (2020). Koroški plebiscit, propaganda in Gasparijeve razglednice. *SLO – časi, kraji, ljudje*, 3 (27), 53-57.

SSKJ izraz propaganda opredeli takole: *načrtno razširjanje, pojasnjevanje političnih, nazorskih idej z namenom, da se uresničijo.*⁷ Propagando delimo glede na predmet oziroma vsebino, ki jo propagira. Tako poznamo tri temeljne kategorije: politično, ekonomsko in kulturno propagando.

Poznamo tudi več različnih propagandnih tehnik. Propagandne tehnike so različni načini širjenja propagande. Delujejo v mnogih smereh, vse skupaj pa se lahko strne v dve skupini: tisto, ki želi očrniti nasprotnika, in tisto, ki povzdiguje svoje ljudi.

Večina propagandnih tehnik deluje na čustveni ravni, saj so te najbolj učinkovite. Njihova prednost je, da se jih posameznik pogosto ne zaveda in se jim tako ne more upreti. Če pogledamo propagando v koroškem plebiscitu lahko vidimo, da je avstrijska stran pametno uporabila to vrsto propagande. S tem, ko je opozarjala na vojno, ki je Kraljevini SHS grozila z italijanske strani, je močno vplivala na razplet glasovanja.

Naslednja, tudi zelo priljubljena propagandna tehnika, ki je bila množično uporabljena v propagandi v koroškem plebiscitu, je pošiljanje razglednic ali pisem. V njih so poudarjeno hvalili svojo stran in blatili nasprotno. Ljudje, ki radi vidijo, da se nekdo obrača neposredno nanje (prav tako pa jih tudi očarata likovna podoba na razglednici in premišljeno sestavljeno besedilo), so zato z lahkoto zapeljani s preprostim koščkom papirja.

Poznamo tri osnovne skupine, v katere lahko strnemo sredstva, ki širijo propagando. To so pisana propaganda, govornjena propaganda ter ostali mediji. Za koroški plebiscit se je vsekakor uporabljala pisna propaganda, pod katero spadajo časopisi, revije, knjige, stripi, letaki, brošure in tudi razglednice. Pod ustno propagando spadajo govori, radio, televizija, filmi, telefonska sporočila in širjenje govoric. Najbolj učinkovita propagandna sredstva so tista, ki sodijo v prvi dve skupini, torej v ustno ali pisno propagando. Dobro učinkujejo zato, ker naenkrat dosežejo veliko ljudi. Sem sodijo predvsem časopisi, radio, televizija in internet.⁸

⁷ SSKJ. (9. 1. 2021). Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=propaganda>

⁸ Strel, M. (2012). *Propaganda v koroškem plebiscitu: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

2.2.1 PROPAGANDA NA JUGOSLOVANSKI STRANI

Slovenska propaganda oziroma propaganda Kraljevine SHS se je močno opirala na razdvojenost med dobrim in zlim, svetlobo in temo. Zato so Jugoslavijo vedno upodabljali kot dobro, čisto, medtem ko so Avstrijo prikazovali kot hudobno, podlo, neprijetno. Avstrijsko stran so radi upodabljali kot zelenega zmaja, ki ga tepta beli sv. Jurij. Zeleno so predstavljeni tudi ponošeni avstrijski jopiči, ki motijo belo slovensko pokrajino in jih lahko vidimo na razglednici *proč s črnimi očali*.⁹

Slovenska oziroma jugoslovanska stran je temelje svoje propagande prepustila predvsem narodni zavesti, želji po ohranitvi slovenskega jezika, predstavljanju Slovencev kot zaslužjenega naroda, ki čaka na svobodo in predstavljanju Nemčije in Avstrije kot večnega sovražnika Slovenije. Prav tako so v propagandnem boju uporabili še eno značilno taktiko, in sicer vrsto plebiscitnih razglednic, ki jih je narisal in napisal Maksim Gaspari.¹⁰

Maksim Gaspari se je rodil 26. februarja leta 1883 in umrl 14. novembra leta 1980. Bil je zelo nadarjen umetnik, ki pa na svojo slikarsko pot še ni stopil takoj na začetku svojega življenja. Prvi je njegov talent prepoznal Niko Sadnikar, ki mu je omogočil študij na Dunaju. Tam se je Gaspari seznanil predvsem z moderno umetnostjo, pa vendar je ves čas obdržal tisti pristen slovenski stil. V svojem življenju je ustvaril mnogo za Slovenijo pomembnih del, med drugim je ilustriral dela Ivana Cankarja in imel pomembno vlogo pri propagandi na koroškem plebiscitu.¹¹

Razglednice so bile že v prvi svetovni vojni uporabljene kot dobro propagandno sredstvo. Dostavili so jih v vsak dom, imele pa so tudi likovno očarljivost, ki je privlačila prejemnike. Gaspari je bil mojster v tem, da je ustvaril razglednice, ki so jasno predstavljale želje slovenskega naroda. Dober primer je razglednica s Slovencem, ki se odloča med zeleno starko in belo mladenko, nazadnje pa odide z mladenko, starko pa pusti stati tam. Prav tako je zelo

⁹ Kač, M. (9. 10. 2020). »Bela glasovnica mora ostati cela, zeleno pa moraš raztrgati na dva dela«. Pridobljeno s <https://www.rtvsl.si/mmc-podrobno/sto-let-koroskega-plebiscita-zeleno-veselje-in-bela-zalost/538476>

¹⁰ Štepec, M. (2020). Koroški plebiscit, propaganda in Gasparijeve razglednice. SLO – časi, kraji, ljudje, 3 (27), 53-57.

¹¹ Komelj, M. (26. 12. 2020). *Maksim Gaspari*. Pridobljeno s <https://www.sazu.si/clani/maksim-gaspari>

značilna razglednica z belim angelom in zelenim hudičem. Ime te razglednice je *Naše glasovnice so bele – nemške so zelene*. Na njej bela predstavlja čistost angela, na nasprotni strani pa hudič na črni podlagi predstavlja pokvarjenost in zlo. Glede na domiselnost in izvedbo so bile torej slovenske propagandne razglednice kvalitetnejše od nemških. Gaspari je pri razglednicah pametno uporabil dvobarvnost – zeleno in belo – da se je takoj jasno videlo, katera stran je avstrijska in katera slovenska.¹²

Slika 2: Plebiscitna razglednica *Korošci, pozor!! Naše glasovnice so bele – nemške so zelene!!!*

Slika 3: Razglednica *Proč s črnimi očali!*

¹² Štepec, M. (2020). Koroški plebiscit, propaganda in Gasparijeve razglednice. SLO – časi, kraji, ljudje, 3 (27), 53-57.

Ves propagandni trud je bil zaman, saj se je nazadnje večji del volilnih upravičencev odločil za Avstrijo. Do tega so pripeljale tudi napačne poteze oziroma razmišljanje oblasti na strani Kraljevine SHS.

Jugoslovanska stran se je zelo opirala na prepričanje, da bodo Slovenci glasovali za svojo domovino, zato je bilo na vseh propagandnih plakatih in v vseh časopisih zaznati precejšen optimizem. Tako je bil poraz jugoslovanske strani še toliko večji udarec zanjo. Zakaj je bilo tako? Kot se je izkazalo na koncu, so Korošci večji pomen pripisovali gospodarskim interesom in življenjskim vprašanjem kot pa narodni pripadnosti.

Ljudje očitno niso bili zaskrbljeni glede narodnega vprašanja. K temu je verjetno pripomoglo več stvari. Ena od njih so bili gotovo slovenski časopisi, s katerimi so kljub številnim pritiskom ohranjali narodno zavest. Poleg tega jim je bila z avstrijske strani dana obljuba, da bodo Slovenci, ki bodo živeli v Avstriji, še vedno lahko uporabljali svoj materni jezik in bodo deležni enakih pravic kot vsi ostali Avstrijci. To se potem ni uresničilo.¹³

2.2.2 PROPAGANDA NA AVSTRIJSKI STRANI

Prav tako kot Kraljevina SHS, so tudi Avstrijci močno okrepili svojo propagando. Ta je temeljila na mnogih obljubah, ki bi koristile Koroščem. Poudarjali so ekonomske koristi za ohranitev enotnosti celovške kotline, prav tako so se sklicevali na bratstvo med slovensko in nemško govorečimi prebivalci Koroške. Avstrijska propaganda je uporabljala slovenščino, da bi se bolj približala prebivalcem, prav tako pa so zagotavljali, da bo imel slovenski jezik na območju manjšine enak status kot nemščina.¹⁴

Drugače kot Kraljevina SHS je bila Avstrija namreč država, kjer moškimi ni bilo treba služiti vojske, saj je bila ta prepovedana s Saint Germsko pogodbo. Nasprotno pa je bila v Kraljevini SHS obvezna vojaška obveznost. Zato je avstrijska propaganda spomine na prvo svetovno

¹³ Kač, M. (9. 10. 2020). »Bela glasovnica mora ostati cela, zeleno pa moraš raztrgati na dva dela«. Pridobljeno s <https://www.rtvsl.si/mmc-podrobno/sto-let-koroskega-plebiscita-zeleno-veselje-in-bela-zalost/538476>

¹⁴ *Koroški plebiscit*. (10. 10. 2017). Pridobljeno s <http://zgodovina.si/koroski-plebiscit/>

vojno kot propagandno sredstvo uporabila še bolje kot Kraljevina SHS. Kraljevino SHS so začeli predstavljati kot krvoločno in vojaško, Avstrijo pa kot miroljubno.

Na začetku so nameravali Avstrijci uporabljati le ustno propagando, saj so menili, da bodo težko spravljali propagandni material čez demarkacijsko črto. Vendar so v zelo kratkem času našli različne načine, da so v cono A pošiljali propagandni material. Prvi prenašalci so bili šolarji, ki so obiskovali šole v Celovcu. V šolo so prišli praznih rok, nazaj na slovensko stran pa odhajali nesoč tiskano propagando. Prvi dve brošuri sta bili natisnjeni že konec septembra. Ena se je imenovala *Koroška usodna ura* in je bila natisnjena v 10 000 izvodih. Ker jih je takoj zmanjkalo so natisnili še dodatnih 10 000 izvodov. Kot lahko vidimo, finančnih sredstev na avstrijski strani ni manjkalo, saj je v plebiscitno propagando vlagal celoten nemški prostor.

Prav tako so za pridobivanje glasov uporabljali metodo, ki ji pravimo metoda tihega prišepetavanja. V njej so krivdo za zapostavljanje Slovencev premeteno zvalili na Dunaj. Ta naj bi bil kriv, da Slovenci niso imeli svojih šol, in celo, da je prišlo do prve svetovne vojne, v kateri je bilo toliko slovenskih žrtev. Prav tako so izpostavili maloštevilnost Slovencev v parlamentu, kjer njihov glas ne šteje nič. Obljubljali so, da bo Koroška samostojna republika, kjer bo mnenje Slovencev štelo enako kot mnenje Avstrijcev. Takšna propaganda je delovala predvsem pri nepoučenih Slovencih (ki jih je bilo kar precej), ki so ji verjeli in se zato na plebiscitu odločili za Avstrijo.¹⁵

Tako avstrijska kot jugoslovanska stran sta tudi dobro izkoristili še vedno svež strah pred vojno. Jugoslavija je trdila, da bo Avstrija kot poraženka prve svetovne vojne želela izgubo nadomestiti in bo z novimi okrepitevami s strani Korošcev odkorakala nad Prusijo in druge države. Fantje in možje bodo spet poklicani v vojsko in na bojišče. Na nasprotni strani je Avstrija poudarjala, da bodo koroški možje in mladeniči poklicani v vojsko kralja Petra. Pritiskali so predvsem na matere, govoreč, naj se prav odločijo, da njihovim sinovom ne bo treba iti služiti v vojsko.¹⁶

¹⁵ Strel, M. (2012). *Propaganda v koroškem plebiscitu: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

¹⁶ Kač, M. (9. 10. 2020). »Bela glasovnica mora ostati cela, zeleno pa moraš raztrgati na dva dela«. Pridobljeno s <https://www.rtvsl.si/mmc-podrobno/sto-let-koroskega-plebiscita-zeleno-veselje-in-bela-zalost/538476>

Mnogo mater se je lahko poistovetilo z ženo na sliki. Sporočala jim je, da bodo morali njihovi sinovi služiti v vojsko v daljne kraje, hkrati pa jim je zatrjevala, da jih bodo na to obsodile same s tem, da bodo volile za Kraljevino SHS. Na ta način so gotovo pridobili precej ženskih glasov.¹⁷

Slika 4: Avstrijska propagandna razglednica

2.2.3 ANALIZA PROPAGANDNIH RAZGLEDNIC

Propagandne razglednice ob Koroškem plebiscitu so pustile velik pečat in spomin. Vsaka med njimi se je dotikala najpomembnejših delov propagande na eni ali drugi strani. Ker ljudi niso bili tako pismeni kot so danes in so nekateri težje brali predvsem časopise in časnike, so imele razglednice še toliko večji pomen. Sama slika je nazorno nagovarjala volivce za eno in drugo stran, hkrati pa jim je že s samimi barvami nakazovala za koga naj glasujejo. Prvih sedem razglednic je s strani slovenske propagande, zadnji dve pa sta z avstrijske.

¹⁷ Strel, M. (2012). Propaganda v koroškem plebiscitu: diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Slika 5: Razglednica 1

Prva razglednica je zelo barvita in je ena izmed mojih ljubših. Osrednji motiv razglednice predstavlja tekst, okrašena pa je z enostavnimi, a lepimi okraski. V sredini je srce, ki je hkrati v obliki lipovega lista, ki simbolizira Slovenijo, in v njem je napis SHS. Okoli njega je v obliki venca spleten šop rož, na levi in desni strani pa sedita golobici, ki sta simbol miru.

Besedilo razglednice se glasi: *Kni škoda za črivle, za tvoje noje, da za spufano Avstrijo brusiš pete.* Črivli so čevlji, noje noge, pridevnik spufan pa označuje nekaj, kar je izrabljeno, izpraznjeno, pogosto v finančnem smislu. Sporočilo razglednice je torej: Kaj ni škoda, da se trudiš za oslabele in iztrošene Avstrijo.

Slika 6: Razglednica 2

Tudi ta razglednica v sredino postavlja tekst, ki pa je lično okrašen z rdečimi, črnimi in modrimi podobami. Glavni motiv je zopet srce v obliki lipovega lista, prav tako pa lahko na razglednici najdemo še eno, manjše srce, v katerem je napis SHS.

Besedilo tokrat trka na srca mladih ljudi z naslednjim besedilom: *Mora Dravca vsahniti, noj črno morje, prej da bom pustil slovensko dekle!* Pomen je pravzaprav naslednji: Moralo se bo zgoditi kaj res hudega ali velikega, da bo Korošec pustil »slovensko dekle«, ki tukaj predstavlja domovino, Slovenijo.

Slika 7: Razglednica 3

Tretja razglednica, ki se glasi: *Bom škorne nabiksov cigaro pržgav, za Jugoslavijo našo svoj glas bom dodal*, se po mojem mnenju najbolje razloži kar sama. Spet imamo preprost motiv srca v obliki lipovega lista, vendar je ta prikazan v malce bolj živih barvah. Pri besedilu, ki je zelo neposredno, je Jugoslavija zapisana z barvno črko, s katero so jo najverjetneje želeli poudariti. Sporočilo je v bistvu nekakšna reklama, ki za spremembo od ostalih neposredno nagovarja volivce, naj oddajo svoj glas za Kraljevino SHS.

Slika 8: Razglednica 4

Sedaj prehajamo na likovno malce bolj dovršene razglednice, na katerih so karikature, ki jih je narisal Maksim Gaspari. Za njegove karikature je značilna dvostranskost in poudarjanje barv, zelene in bele. Na razglednici imamo narisanelega belega angela in zelenega hudiča. S tem je Gaspari želel ponazoriti pokvarjenost Avstrije ter brezmadežnost Jugoslavije, kakor tudi napovedati, kaj čaka Korošce, če se bodo odločili napačno – smrt in trpljenje v peklju.

Besedilo je enostavno, v bistvu samo poudarja, kaj je prav, da koroški Slovenci storijo – da se odločijo za barvo svoje prave domovine, Jugoslavije.

Slika 9: Razglednica 5

Slika 9 prikazuje eno izmed tistih razglednic, ki se dobro vživljajo v miselnost prebivalstva Koroške. Na sliki je zelena starka, ki zapeljuje mladega belega Slovenca. Ta pa je ne poslušša, temveč se raje odloči za mlado lepotico in starko pusti za sabo. Zelena starka predstavlja Avstrijo, beli mladenič Korošca in bela mladenka Jugoslavijo. S tem ko Korošec odide z belo mladenko, simbolično glasuje za Jugoslavijo.

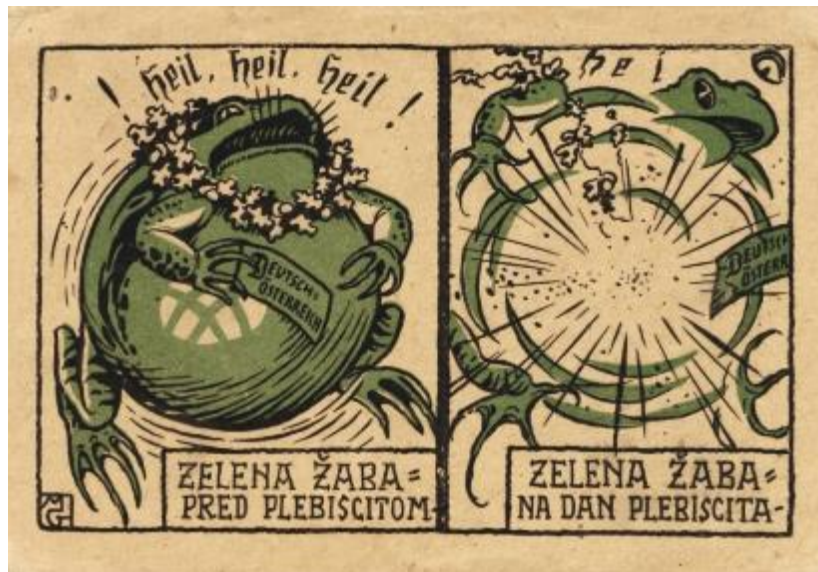
Besedilo pod sliko opisuje Avstrijo staro in propadlo, Jugoslavijo pa kot mlado in bogato.

Slika 10: Razglednica 6

Naslednja razglednica je z vidika propagande zelo zanimiva, saj poleg tega, da poziva h glasovanju za slovensko stran, opozarja tudi na zahrbtnost avstrijske propagande. Prikazuje dva moška, od katerih je eden Avstrijec in drugi Korošec. Pred njima je na steni zemljevid, ki prikazuje Avstrijo zeleno, Jugoslavijo pa – črno. Kot lahko vidimo, Nmec drži pred Koroščem črna očala, ki Jugoslavijo kažejo grdo, slabo, neprimerno za življenje.

Tukaj razglednica poziva, naj si Korošci snamejo črna očala, ter začnejo na Jugoslavijo gledati s svojimi očmi, da bodo videli, da je v resnici bolj primerna zanje kot nemška Avstrija.

Slika 11: Razglednica 7

Zgornja razglednica ima posrečen motiv, ki me je zelo nagovoril. Narisana je velika, debela, napihnjena zelena žaba, ki predstavlja Avstrijo. Razglednica opozarja, kaj se bo zgodilo z žabo - Avstrijo, ki se pretirano napihuje in obljublja vse najboljše. Na dan plebiscita, ko bo zmagala Jugoslavija, se bo razpočila in nemška oblast bo izginila iz Koroškega ozemlja.

Slika 12: Razglednica 8

Na sliki zgoraj je avstrijska propagandna razglednica. Kot lahko vidimo, je narisana v zeleni in beli barvi, kot običajno. Motiv na sliki je Koroška, ki pa ni priključena k Sloveniji, temveč k

Avstriji. Besedilo je enostavno, zanimivo pa je, da ne nagovarja Korošcev, naj se priključijo Avstriji, temveč naj vztrajajo pri Koroški kot nedeljeni deželi pod avstrijskim okriljem. Opisuje jo kot domovino, s čimer se še bolj približa koroškemu prebivalstvu. Napisana je tako v nemščini kot v slovenščini, s čimer nakazuje na enakovrednost obeh jezikov.

Slika 13: Razglednica 9

Zadnja razglednica vsebuje enega najbolj znanih propagandnih motivov, ki sem ga omenjal že v prvem delu raziskovalne naloge. Gre za motiv sina in matere, ki stojita pred cerkvijo. Sin prosi mater, naj ne glasuje za Jugoslavijo, saj bo, če se mati narobe odloči, moral v vojsko kralja Petra daleč stran od svojega doma. Razglednica je bila premišljeno sestavljena in se je dotaknila vsake koroške matere, ki so, potem ko so jo videle, gotovo razmišljale malce drugače. Zopet je bil zapis v slovenskem in nemškem jeziku.

2.3 TAKRATNI ČASNIKI IN ČASOPISI

Časopisi so bili v tistem času pomemben del širjenja propagande in vesti. Zaradi narodnega osveščanja Slovencev je obstajalo mnogo časopisov, osredotočil pa se bom le na tri, ki so v tistem času sledili dogajanju o koroškem plebiscitu.

2.3.1 JUTRO

Časnik *Jutro*, ki je izhajal med leti 1920 in 1945, je bil politični dnevnik v Ljubljani s podnaslovom *Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*. Marca 1929 je *Jutro* dobilo

tedensko prilogo *Življenje in svet* in nedeljsko *Mlado jutro*. Leta 1927 je ponedeljkova tedenska izdaja postala samostojna in se poimenovala *Ponedeljek*. Leta 1943 se je preimenovala v *Slovenski narod* s podnaslovom *Ponedeljska izdaja »Jutra«*.¹⁸

Slika 14: Časnik Jutro. Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko (Letnik 1 Številka 1)

2.3.2 PTUJSKI LIST

Ptujski list je bil glasilo, ki ga je izdajala jugoslovanska demokratska stranka na Štajerskem. Ni izhajalo dolgo časa, pravzaprav le tri leta, od 1919 do 1922. Na tistem območju so časopisje

¹⁸ Univerzitetna knjižnica Maribor. (23. 1. 2021). *Časniki*. Pridobljeno s <http://ukm.um.si/asniki>

zatem predstavljali mariborski večernik *Jutra, Jutro in Slovenec*. *Ptujski list* je vseboval politične vesti iz domovine in sveta, poročal pa je tudi s področij kulture in šolstva ter pisal o gospodarskih in političnih razmerah. Ljudem na Ptujskem je prinašal vesti o vsem, o čemer se je odločalo glede novonastale države: o bojih za meje, odločitvah pariške mirovne konference in o težkih gospodarskih ter socialnih razmerah v državi po prvi svetovni vojni. Časopis je prenehal izhajati 30. 4. 1922, predvidoma zaradi finančnih težav.¹⁹

Slika 15: Časnik Ptujski list – politično gospodarski dnevnik (letnik 1 številka 1)

¹⁹ Zmazek, M. (25. 9. 2013). *Ptujski list (1919-1922)*. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/ptujski-list-1919-1922.html>

2.3.3 SLOVENEK

Časnik *Slovenec* je bil od leta 1873 pa vse do konca druge svetovne vojne glavni slovenski politični časnik. S svojim delovanjem je močno zaznamoval razvoj slovenskega časnikarstva ter politično življenje v Sloveniji.

Slika 16: Časnik *Slovenec* – političen list za slovenski narod (letnik 1 številka 1).

Začel je izhajati 14. 10. 1873 in je imel že od samega začetka hladen odnos do domače politike. Voden je bil namreč s strani mnogih pomembnih predstavnikov slovenskega političnega katolicizma in kulturnega življenja. Kmalu je dosegel zavidljivo časnikarsko raven in prekašal ostale časopise.

V času izdajanja je *Slovenec* večkrat menjal urednike, a je kljub temu obstal vse do konca druge svetovne vojne, ko so ga, kot mnoge druge, oblasti ukinile.²⁰

2.3.4 ODZIV ČASOPISOV NA IZGUBLJENO OZEMLJE

Slovenija je s koroškim plebiscitom izgubila, kar pomeni, da je Koroška prešla v roke Avstrijcev. To je bil za slovensko stran velik udarec, še zlasti ker so pred plebiscitom vsi prepričano napovedovali slovensko zmago oziroma zmago Kraljevine SHS. »10. oktobra bo dan, ki bo za stoletja odločil o Vaši usodi. Ta dan se ima končati suženjstvo, pod katerim ste vi, najstarodavnejše slovensko pleme, tisoč let ječali,« piše *Slovenec* 3. 10. 1920. Zato je bilo razočaranje čez dobrih deset dni, ko so bili razglašeni rezultati plebiscita, še toliko večje. Takole piše *Ptujski list*: *Prinašamo tužno uradno obvestilo, da se je Koroška, pri plebiscitu dne 10. t. m. z 22.025 glasovi proti 15.278 glasovi izrekla proti Jugoslaviji za Nemško Avstrijo.*

V *Ptujskem listu*, za katerega sicer nisem našel precej člankov, ki bi imeli propagandno vrednost, so bili izid in vzroki zanj precej natančno opisani. To je eden izmed časopisov, ki je pogledal resnici v oči in si priznal, da se Jugoslavija ni dovolj potrudila. Pravi, da se čuti prizadetega, saj smo mesece in mesece kričali, da je zmaga na Koroškem naša, sedaj pa zopet kričimo in se tolažimo, da smo bili pri plebiscitu ogoljufani. Razkriva, da je poraz na Koroškem pokazal, da je tako naša notranja kot zunanja politika zgrešena. Pravi, da nam je na zunaj primanjkovalo odločnosti, na znotraj pa smo se prepirali in trgali v najmanjših malenkostih.

Po mnenju *Ptujskega lista* je poraz na Koroškem zaslužno plačilo za to, ker se nismo bolj potrudili. Želi nam, da bi ta poraz nas, Slovence, streznil, da se zavemo, da ni dovolj, da samo kričimo, temveč je treba tudi nekaj narediti. Hkrati pa nas opogumlja, naj ne izgubimo upanja, saj naša domovina ne bo nikoli žrtvovala Koroške propadli Avstriji. Nagovarja naše južne države, naj si sedaj, ko smo skupaj v eni državi, z vojaško močjo prilastijo Koroško in jo vrnejo domovini. Zaključí pa s tem spodbudnim odstavkom: »Slovenci smo se z največjim navdušenjem in z največjo požrtvovalnostjo ujediniili s Srbi in Hrvati. Od ujedinjeno države pa vsled tega tudi zahtevamo, da nastopi z vsemi sredstvi proti temu, da se trga kos za kosom

²⁰ Gabrovec, A. (23. 1. 2021). *Slovenec*. Pridobljeno s <https://www.slovenec.org/casopis-slovenec/>

naše najlepše slovenske zemlje, del za delom našega najboljšega naroda. Tako smo vedno umevali ujedinjenje in ga umevamo tudi danes. Koroška torej za nas ni izgubljena!»²¹

Slika 17: Ptujski list Koroška izgubljena?

Na izid plebiscita se je časnik Jutro odzval takole: »Skrutinij na Koroškem je končan. Za par odstotkov smo v manjšini. Naša delegacija vlaga protest proti nepravilnostim, ki so nas spravile v manjšino. Obenem z objavo izida pošlje plebiscitna komisija obširno poročilo vsem velevladim. Jasno je, da imajo pravico revizije. Šele, ako bo izid od njih potrjen, se odpre vprašanje izročitve uprave.«²²

Časnik Jutro je kot dnevni časopis zelo natančno spremljal vsak najmanjši dogodek, ki se je zgodil v zvezi s plebiscitom vse od konca avgusta. Ni bil eden tistih časopisov, ki so nagovarjali

²¹ Koroška izgubljena? (17. 10. 1920). Ptujski list 2 (42), str. 1. Pridobljeno s

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-J5RPC3ID/3d142cc2-0422-4b13-bbd1-d6efb2190783/PDF>

²² Razglasitev izida plebiscita (14. 10. 1920). Jutro 1 (46), str. 1. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-B93HDY0G/3d73e515-1ec0-48b5-b6fa-27a41522d548/PDF>

ljudstvo, naj se osvobodi nemškega jarma in voli za Jugoslavijo, temveč je bil kot nepristrani opazovalec, ki je sledil vsakemu premiku tako jugoslovanske kot nemške strani.

Reakcija časnika po izidu plebiscita je zato še toliko bolj presenetljiva. Začeli so razpredati o spletkah in prevarah, ki naj bi se jih poslužila nemška stran, da bi prišla do zmage na plebiscitu. Nekatere od njih so gotovo resnične, a večino so si zelo verjetno izmislili, da bi potolažili sebe in slovenski narod.

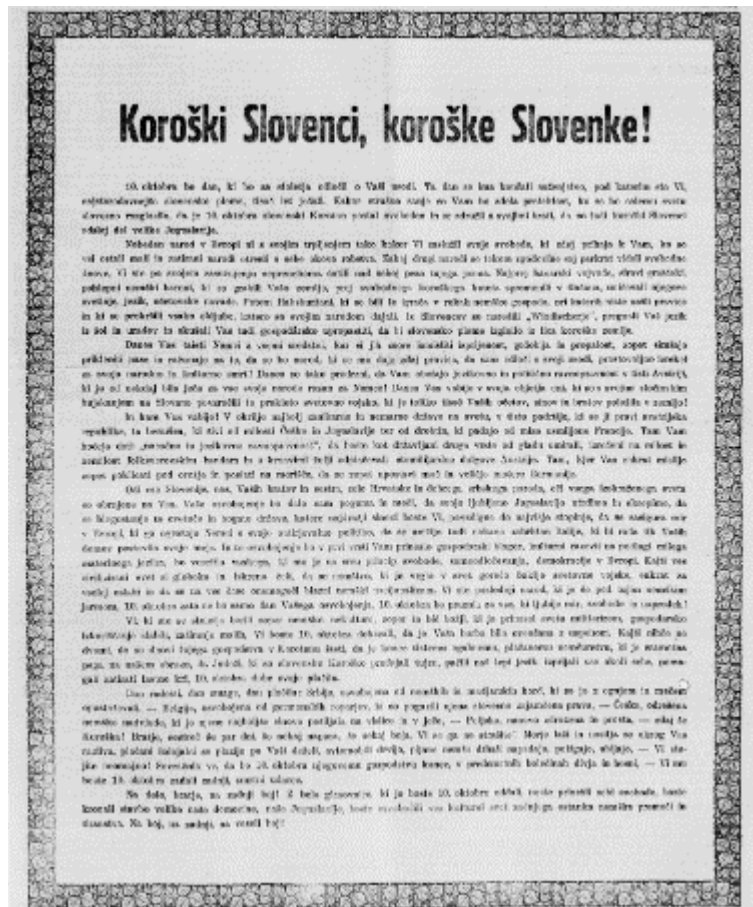
Kljub vsemu razburjenju in žalosti je to ostal vester dnevni časopis in je tako kot pred plebiscitom poročal o vsakem dogajanju, ki je imelo kakršnokoli zvezo s plebiscitom. Sledili so korakom vsakega pomembnejšega človeka, ki je prečkal novonastalo mejo, in pisali o vsakem izgredu ali streljanju, ki se je zgodilo na plebiscitnem območju ali v večjih mestih.

Bili so ogorčeni nad grobim ravnanjem Avstrije s tistimi, ki so bili sedaj del njihove države, pa so kljub temu dajali vedeti, da so glasovali za Jugoslavijo in da ne podpirajo priključitve Avstriji. Veliko ljudi je zbežalo, zlasti pomembnejši, kot so župniki in politiki.

Slika 18: Jutro Razglasitev izida plebiscita

Slovenec je bil eden tistih časopisov, ki so na glas zatrjevali, da si bo Slovenija zmagoslavno pridobila Koroško in jo osvobodila izpod jarma nemške Avstrije. Bili so gotovo prepričani v rezultat pozitiven za Slovenijo in veselo nagovarjali ljudstvo, naj gre na volišče in pokaže Nemcem, kdo je tukaj »šef«.

Slika 19: Koroški Slovenci, Koroške Slovenke!

Pri pridobivanju glasov za Jugoslavijo so se osredotočali predvsem na dejstvo, da so koroški Slovenci že stoletja zasužnjen narod in da se imajo sedaj možnost končno osvoboditi izpod jarma Nemcev, ki nanje pritiskajo že toliko časa. Časopis poudarja, da imajo sami možnost odločitve, hkrati pa govori, kakor da je samoumevno, da se bodo odločili za Slovenijo.

Opisuje, kako dobre so Hrvaška, Srbija in tedanja združena država. Predstavlja jih kot najboljše, kar se lahko zgodi koroškim Slovencem. Nazadnje še poda primere držav, ki so se vdale pod nemškim pritiskom in bile opustošene. Sviri Korošce, naj ne ponovijo napake teh držav, temveč naj se sami uprejo in zagotovijo zmago Sloveniji, njihovi pravi domovini. Članek, iz katerega sem črpal, pa se zaključuje z naslednjimi besedami: »Na delo, bratje, na zadnji boj! Z

belo glasovnico, ki jo boste 10. oktobra oddali, boste prinesli sebi svobodo, boste kronali stavbo velike naše domovine, naše Jugoslavije, boste osvobodili ves kulturni svet zadnjega ostanka nemške premoči in tiranstva. Na boj, na zadnji, na veseli boj!»²³

2.4 100-LETNICA KOROŠKEGA PLEBISCITA

2.4.1 NA SLOVENSKI STRANI

10. oktobra 2020 je minilo 100 let od Koroškega plebiscita. Sicer to ni dan, ki naj bi se ga Slovenci veselili, kljub temu pa je prav, da se ga spomnimo. Tako sta se 10. 10. 2020 v Celovcu na osrednji prireditvi ob stoletnici srečala predsednika Slovenije in Avstrije, Borut Pahor in Alexander Van der Bellen. Predsednika Slovenije so z vojaškimi častmi sprejeli pred deželnim zborom v Celovcu. Udeležba obeh predsednikov naj bi bil odraz potrditve prijateljstva med obema državama.

Na prireditvi se je avstrijski predsednik vsem koroškim Slovencem v slovenščini opravičil za vse, kar je oviralo uresničitev njihovih ustavnih in manjšinskih pravic. Priznal je, da Avstrija ni vedno spoštovala 8. člena avstrijskega ustavnega zakona, ki narekuje, da se mora Avstrija zavzemati za jezikovno in kulturno raznolikost, ki se izraža v avtohtonih narodnih skupnostih in določa, da je treba varovati njihov jezik ter kulturno dediščino. Avstrijski predsednik je še dejal, da je Koroška posebna dežela, ki na poseben način združuje Avstrijo in Slovenijo, v njej pa že več stoletij živijo Korošci slovenskega in nemškega maternega jezika. Zaključil je z besedami, da je slovenska narodna skupnost del Koroške.

V Sloveniji na dan obletnice koroškega plebiscita nismo imeli nobene večje prireditve, je bilo pa nekaj radijskih in televizijskih prispevkov ter posamezni članki v časopisih in na spletu.

V Narodnem muzeju Slovenije pa so 10. oktobra 2020 odprli veliko razstavo na temo koroškega plebiscita. Gre za največjo slovensko razstavo o tej temi do danes in si jo je mogoče

²³ Koroški Slovenci, koroške Slovenke! (3. 10. 1920). Slovenec 48 (226), str. 1. Pridobljeno s

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-POOHBQTD/60ff6898-312f-4182-9e2c-04c3609f2961/PDF>

ogledati do 11. aprila 2021. Razstavo, ki sta jo pripravila Arhiv Republike Slovenije in Pokrajinski arhiv Maribor v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine in Narodnim muzejem Slovenije, so razdelili na več razstavnih sklopov. Vsak sklop prikazuje neko obdobje od konca prve svetovne vojne pa do prvih mesecev po izvedbi koroškega plebiscita. Prav tako je nekaj sklopov namenjenih posebnim dogodkom ali temam, ki niso del časovnega traka življenja na Koroškem po prvi svetovni vojni.²⁴

Slika 20: Razstava NMS 1

Bogata razstava nam ponuja ogled mnogega arhivskega gradiva, shranjenega v zgoraj omenjenih arhivih, kot posebnost pa je dodanih še nekaj zanimivosti, kot so arhivska gradiva iz Celovca in Beograda, ter ena izmed originalnih volilnih skrinjic, kamor so volivci metali svoje glasove na koroškem plebiscitu.

Na razstavi je predstavljenih nekaj različnih teorij o izidu koroškega plebiscita, prav tako pa tudi propaganda obeh strani. Razstava je zastavljena na precej širokem območju in je res vredna ogleda.²⁵

²⁴ Narodni muzej Slovenije. (9. 10. 2020). *Razstava ob 100. Obletnici koroškega plebiscita »Slovenci, za zmiraj gre!«* Pridobljeno s https://www.nms.si/en/files/default/medijsko-sredisce/2020/koroski-plebiscit/koroski-plebiscit_gradivo-za-novinarje.pdf

²⁵ Prav tam.

Slika 21: Razstava NMS 2

Predstave si zaradi ukrepov ob krizi COVID-19 ni bilo mogoče celoten čas odprtja ogledati v živo. Je pa bil na internetu omogočen virtualni ogled razstave, ki ga je pripravil Boštjan Burger. V njem se sprehajaš od sklopa do sklopa in poslušаш različne zvočne posnetke, ki ti opisujejo posamezen sklop. Razstava je urejena tako, da lahko preskočiš k drugemu sklopu, če te tisti, na katerem si, trenutno ne zanima. Prav tako nudi besedilo posameznih sklopov poleg slovenščine, še v angleščini in nemščini. Razstava je res dobro pripravljena in si jo je vredno ogledati.

Česa naj se torej spominjamo? To je bil za Slovenijo precej žalosten dan, saj smo izgubili eno izmed lepših in kulturno bogatejših pokrajin. Res je, da ima Koroška tudi sedaj, ko je pod Avstrijsko upravo, veliko zgodovinsko pomembnost za Slovenijo. Korenine slovenskega naroda segajo ravno na avstrijsko Koroško.

Na vprašanje, zakaj se je večina odločila za Avstrijo, še vedno ni dokončnega odgovora. Prav tako ne vemo natančno, ali ni morda Avstrija goljufala med potekom plebiscita, pa vendar je še najbolj verjetno, da so ljudje preprosto šli za tistim, kar jim je ponujalo največ.

Zato poudarjamo, da je imela propaganda ključno vlogo, saj je nekako prepričala Slovence, da so se odtrgali od svoje domovine in se zatekli k državi, ki jih je pred tem dolga leta zatirala. Avstrijske oblasti so se Korošcem približale z mamljivimi besedami in obljubami. Danes, ko je stanje veliko bolj normalno in so na čelu Avstrije bolj razumni ljudje, tudi sami vidijo, da so takrat, pred stotimi leti, ravnali narobe, in poskušajo krivice popraviti.

Spominjamo se torej, da smo imeli možnost, da bi bila Koroška naša, pa smo jo zapravili. Bili smo šibki, Avstrijci pa spretni in pretkani. Pa vendar bodo Korošci vedno ostali Slovenci, ne glede na to, ali so na naši ali na avstrijski strani meje.

2.4.2 NA AVSTRIJSKI STRANI

Tudi Avstrijci so obeležili stoletnico koroškega plebiscita. Pravzaprav podobno kot Slovenci. Niso imeli veliko večjih prireditev, le polno časopisnih, radijskih in televizijskih prispevkov. Gostili so srečanje predsednikov v Celovcu. Imeli so tudi precej prispevkov v različnih časopisih.

Slika 22: Nemški zemljevid plebiscitnih con

Sedaj, ko je Avstrija v boljših odnosih s Slovenijo, zavzemajo skesano držo in »obžalujejo« svoja nekdanja dejanja. Obljubljajo, da bodo odslej dosledno izpolnjevali manjšinske pravice in tudi jih, vsekakor bolj dosledno kot prej. Sedaj imamo na tem območju dvojezične šole in gimnazije, kjer se izobražuje slovenska mladina.²⁶

²⁶ Kramar, K. (10. 10. 2020). Das schwere Erbe der Kärntner Volksabstimmung: Das Ja zu Österreich blieb unbedankt. *Kurier*. Pridobljeno s <https://kurier.at/meinung/kommentare/chronik/kaerntner-volksabstimmung-das-ja-zu-oesterreich-blieb-unbedankt/401060139>

Na spletu sem našel intervju z gospodom Helmutom Konradom, ki je govoril o svojih spominih na življenje na ozemlju Koroške. Pravi, da je pred leti tudi sam zapustil Koroško, saj ni prenašal, kako ljudje ravnaajo z manjšino. Kritično obsoja takratno delovanje avstrijske vlade in podpira dvojezičnost, ki naj bi imela mesto na koroškem ozemlju. Danes je kustos državne razstave za plebiscit.²⁷

Lani se je v Velikovcu pojavila zelo zanimiva razstava, ki je vzpodbudila precejšnjo pozornost. Šlo je za dvojezično razstavo, ki je bila posvečena dogajanju na avstrijskem Koroškem v zadnjih stotih letih, torej od koroškega plebiscita do danes. Gre za potujočo razstavo »Carinthia 2020 – potovanje skozi čas in perspektive«, ki je bila na ogled v vseh koroških okrajih

Posebnost je bila, da je bila razstava »enakopravno« dvojezična. S tem mislim, da je bilo besedilo v obeh jezikih (nemškem in slovenskem) napisano z enako velikimi in poudarjenimi črkami, kar je nasprotje tistemu, kar smo imeli na avstrijskem Koroškem do sedaj za dvojezičnost.

Razstava je malce drugačna, kot smo je morda vajeni. Zgrajena je na 40 metrov dolgi ploščadi, na kateri se eden za drugim vrstijo različni tematski panoji. Ustvarjalci so poskrbeli, da vsebina razstave ni zgolj zgodovinska, temveč si obiskovalci na njej lahko ogledajo tudi tematske sklope o različnih družbenih in kulturnih značilnosti Koroške, med drugim na primer o dvojezični kulturi in življenju na Koroškem. Razstava je bila interaktivna in je vključevala tudi sodelovanje obiskovalcev. Prav tako so pripravili posebno aplikacijo, na kateri je možno poslušanje razstave in ki je prav tako del interaktivnega sodelovanja obiskovalcev razstave. Aplikacija je prav tako zasnovana v obeh jezikih, nemškem in slovenskem.²⁸

²⁷ Schmidt, C. M. (9. 10. 2020). Gedenken an Kärntner Volksabstimmung: "Raus aus dieser Trauma-Falle". *Der Standard*. Pridobljeno s <https://www.derstandard.at/story/2000120602716/gedenken-an-die-volksabstimmung-raus-aus-dieser-trauma-falle>

²⁸ Trampusch, S. (3. 7. 2020). *Razstava, ki se loteva obdobja zadnjih 100 let*. Pridobljeno s <https://www.novice.at/kultura/zgodovina/razstava-ki-se-loteva-obdobja-zadnjih-100-let/>

Slika 23: Razstava v Velikovcu

Razstava je malce drugačna, kot smo je morda vajeni. Zgrajena je na 40 metrov dolgi ploščadi, na kateri se eden za drugim vrstijo različni tematski panoji. Ustvarjalci so poskrbeli, da vsebina razstave ni zgolj zgodovinska, temveč si obiskovalci na njej lahko ogledajo tudi tematske sklope o različnih družbenih in kulturnih značilnosti Koroške, med drugim na primer o dvojezični kulturi in življenju na Koroškem. Razstava je bila interaktivna in je vključevala tudi sodelovanje obiskovalcev. Prav tako so pripravili posebno aplikacijo, na kateri je možno poslušanje razstave in ki je prav tako del interaktivnega sodelovanja obiskovalcev razstave. Aplikacija je prav tako zasnovana v obeh jezikih, nemškem in slovenskem.

Razstava je bila zasnovana z namenom, da bi nagovorili mlade in stare, odprte in tradicionaliste, kot se je izrazila zgodovinarica in redna znanstvena sodelavka Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu Brigitte Entner, ki je bila del ekipe, ki je pripravila razstavo.

Po mnenju gospe Entner razstavi manjka mnenje koroških Slovencev. Pravi, da bi bila, če bi bilo vključeno še to, razstava odlična.²⁹

²⁹ Trampusch, S. (3. 7. 2020). *Razstava, ki se loteva obdobja zadnjih 100 let*. Pridobljeno s <https://www.novice.at/kultura/zgodovina/razstava-ki-se-loteva-obdobja-zadnjih-100-let/>

Pri dvojezičnosti razstave gre za zelo lepo gesto ekipe, ki je pripravljala razstavo, in tudi na splošno avstrijske države, ki je razstavo podprla. Te geste, med katerimi sta na primer omenjena dvojezična razstava in opravičilo avstrijskega predsednika na osrednji prireditvi ob obletnici koroškega plebiscita v Celovcu, lahko razumemo kot nekakšno »povračanje škode« slovenskemu narodu in pa predvsem koroškim Slovencem.

Dejstvo je, da so bile pravice slovenske manjšine na Koroškem precej zatirane in da se stanje v zadnjih desetih, petnajstih letih začneja izboljševati. Dokaz za to so takšna dejanja, ki lepo pobožajo naše srce in v naših očeh nekoliko omilijo prekrške avstrijske države. Ne mislim, da je ravnanje Avstrije napačno in da gre za past, s katero bi si Avstrijci želeli povrniti naše zaupanje, ravno nasprotno, po mojem mnenju so to koraki, ki nas bodo počasi pripeljali do sprave glede tega zgodovinskega dogodka.

V nasprotju s Slovenijo Avstrijci na 10. oktober 1920 ne gledajo z obžalovanjem, temveč z veseljem in ponosom. V vseh člankih poudarjajo, da se je Koroška sama izrekla proti SHS in se zatekla pod okrilje nemške Avstrije, saj je bila prepričana, da se jim bo tam godilo bolje. Večina potem preskoči poglavje o zatiranju in neupoštevanju manjšinskih pravic ter se osredotoči na prijateljske odnose med državama danes. S tem se tolažijo, da očitno le niso storili takšne hude napake, saj so sedaj s Slovenijo v dobrih odnosih.³⁰

³⁰ Kaernten.orf.at (9. 10. 2020). *100 Jahre Kärntner Volksabstimmung*. Pridobljeno s <https://kaernten.orf.at/stories/3070397/>

3 IZHODIŠČE RAZISKAVE

3.1 CILJI RAZISKAVE

Koroški plebiscit je bil zelo pomemben, četudi boleč dogodek v slovenski zgodovini. Takrat smo izgubili velik kos ozemlja, a kar je še huje, tudi del našega naroda, ki je predstavljal velik delež ljudi v naši deželi. Ker me je zanimalo kaj več o koroškem plebiscitu, sem si zastavil naslednje cilje:

- spoznati propagandne tehnike pri koroškem plebiscitu,
- izvedeti, na kakšne načine je propaganda delovala,
- izvedeti, kako so te dogodke spremljali slovenski časopisi in kako so se nanje odzivali,
- izvedeti, kakšno je mnenje drugih ljudi (anketirancev, intervjuvanca) o koroškem plebiscitu in
- spoznati, kako sta Slovenija in Avstrija obeležili 100 let od koroškega plebiscita.

3.2 POSTAVITEV HIPOTEZ

Na podlagi ciljev sem postavil devet hipotez:

HIPOTEZA 1: Večina vprašanih bi danes glasovala za priključitev k Sloveniji.

HIPOTEZA 2: Večina jugoslovanskih razglednic je namigovala, da je Avstrija zastarela monarhija, ki zatira Korošce.

HIPOTEZA 3: Večina jugoslovanskih razglednic je v ospredje postavljala narodno zavest ter poudarjala pripadnost kraljevini SHS.

HIPOTEZA 4: Slovenski časopisi so optimistično zrli v rezultat plebiscita.

HIPOTEZA 5: Časopisi so imeli veliko propagandno vlogo.

HIPOTEZA 6: Po končanem plebiscitu je bilo v slovenskih časopisih zaznati veliko razočaranje.

HIPOTEZA 7: Slovenski časopisi so ostro obsojali Avstrijo in njeno propagandno politiko.

HIPOTEZA 8: V Avstriji so odmevno obeležili 100-letnico koroškega plebiscita.

HIPOTEZA 9: Slovenci slabo poznamo zgodovino Koroškega plebiscita.

3.3 METODOLOGIJA

3.3.1 RAZISKOVALNA METODA

Uporabljene raziskovalne metode so bile: študij literature, metoda anketiranja, metoda intervjujev in analiza arhivskega gradiva. Podatke sem pridobili iz knjig, ki sem jih dobil v knjižnici, z interneta in s pomočjo intervjuja. V intervjuju preko aplikacije Zoom je sodeloval dr. Gregor Antoličič. S pomočjo anketnega vprašalnika sem pridobil rezultate za analizo poznavanja o koroškem plebiscitu. Za boljšo geografsko predstavo plebiscitnih con pa sem izdelal maketo plebiscitnih con.

3.3.2 VZOREC

Anketo sem izvedel z učenci devetih razredov, z dijaki 1. letnikov ter z odraslimi anketiranci. Anketo je izpolnilo 29 učencev, 33 dijakov in 100 odraslih anketirancev. Prav tako sem opravil intervju z dr. Gregorjem Antoličičem.

3.3.3 PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA

Z namenom, da bi potrdil oziroma ovrgel postavljene hipoteze, sem sestavil anketni vprašalnik. Učenci 9. razreda OŠ Polje, dijaki 1. letnika gimnazije Poljane ter odrasli anketiranci so reševali spletni anketni vprašalnik, ki je bil narejen v Google docs (obrazec). Pravilno izpolnjenih anket je bilo 162. Za obdelavo podatkov sem uporabil program Microsoft Office Excel 2013.

Anketni vprašalnik vsebuje 11 vprašanj in tri dodatna demografska vprašanja pri odraslih. Dodatna vprašanja se navezujejo na osebne podatke anketirancev. Pri učencih in dijakih je to spol, pri odraslih pa spol, starost ter izobrazba. Anketiranci so morali izbrati ustrezno trditev.

V naslednjem delu sledijo vprašanja, ki so vezana na koroški plebiscit in na propagando v koroškem plebiscitu. Anketiranci so morali izbrati ustrezen odgovor (zaprta vprašanja) in ponekod odgovor sami zapisati oziroma ga razložiti (odprta vprašanja).

4 REZULTATI RAZISKAVE

4.1 INTERVJU Z GREGORJEM ANTOLIČIČEM

Slika 24: Dr. Gregor Antoličič

1. Prosim vas, da se na kratko predstavite.

Moje ime je Gregor Antoličič in prihajam z zgodovinskega inštituta Milka Kosa pri ZRC SAZU. Kot zgodovinar se ukvarjam predvsem z drugo polovico devetnajstega stoletja in začetkom dvajsetega stoletja. Doktoriral sem iz prve svetovne vojne in tej temi posvečam največ pozornosti. Seveda znotraj obravnave prve svetovne vojne in njenega konca vsaj delno pade tudi raziskovanje koroškega plebiscita.

2. Kako gledate na dogodke v času koroškega plebiscita?

Vse, kar se je dogajalo v sklopu plebiscita spada nekako pod dogajanje prve svetovne vojne, predvsem pa njenega konca, saj razpad avstroogrške monarhije prinese razne povojne vojaške spopade okrog meja. V sklopu tega so se torej odvijali boji na Koroškem med slovensko in avstrijsko stranjo. Najprej vojaški, potem pa se, potem ko na pariški konferenci

odločijo, da se bo na Koroškem izvajal plebiscit, ti vojaški boji spremenijo v propagandne in obe strani prepričujeta volivce, za koga naj volijo.

3. Kakšno mnenje imate o slovenski propagandi?

Slovenska propaganda je v svoj fokus postavljala predvsem tiste klasične stereotipe, zaradi česar so Slovenci na Koroškem trpeli, se pravi ponemčevanje in vse te aspekte. Ne vem, če poznate dLib, digitalno knjižnico Slovenije. No, če tam vtipkate »koroški plebiscit«, imate na razpolago ogromno digitaliziranih propagandnih letakov, ki se jih splača pogledati. Na nekaterih je samo tekst, na nekaterih pa so tudi karikature. Znotraj slovenske propagande se je zelo igralo na to noto slovenstva, se pravi, da so jih vabili, naj pridejo v svojo domačo državo. Avstrijska propaganda, pa je po drugi strani mogoče bolje razumela koroške Slovence z vidika, da je bila med njimi zelo zakoreninjena deželna pripadnost, torej pripadnost Koroški. Avstrijska propaganda je znala zelo dobro izkoristiti, na drugi strani pa je poskušala očrniti novo jugoslovansko državo. Znani so plakati avstrijske propagande, ki pravijo, da bodo morali koroški možje, če se bodo odločili za Jugoslavijo, v vojsko srbskega kralja. V avstrijski propagandi je zelo poudarjen nekakšen srbski aspekt; odločitev za Jugoslavijo torej predstavljajo kot odločitev za Srbijo, in ne toliko za Slovenijo. Prav tako izpostavljajo pravoslavno vero, torej da bodo rimokatoliki sedaj vstopili v državo, ki jo vodijo pravoslavci.

4. Kakšno mnenje imate o izidu plebiscita?

Hja, sedaj je med zgodovinarji zelo težko reči, ali je bil izid pričakovan ali ne. Obe strani sta se seveda trudili zmagati, na koncu pa je ne majhno število Slovencev, ki so se odločili za pripadnost Avstriji, prevesilo tehtnico v njihov prid. Morda je najtežje pravzaprav odgovoriti na to, zakaj so se Slovenci odločili za pripadnost Avstriji. Gotovo je k temu pripomogla propaganda, druga stvar je bilo ponemčevanje, ki se je dogajalo na Koroškem skozi celotno devetnajsto stoletje, tretja stvar pa je gotovo gospodarski vidik. Kdorkoli je že bil na avstrijskem Koroškem, ve, da se, ko se pripelje skozi karavanški predor, pred njim dviga visok zid gora. In z gospodarskega vidika so vsi ti kmetje, ki so bili navezani na Celovec kot na gospodarsko središče, kjer so lahko prodajali svoje proizvode, seveda s strahom gledali, kaj se bo zgodilo, če se bodo odločili za Jugoslavijo. Potem mogoče svojih proizvodov ne bodo

mogli več prodajati v Celovcu in bodo morali prek Karavank potovati v Ljubljano ali Kranj; in seveda takrat, ko še ni bilo karavanškega predora in tudi ne avtomobilov v takšni masi, je to predstavljalo strah, kako gospodarsko preživeti. In to je po mojem mnenju pri mnogih na koncu odigralo tisto ključno vlogo, da so se odločili, da so raje pod Avstrijo in si na ta način zagotovijo preživetje v gospodarskem smislu.

5. Kaj bi morala po vašem mnenju storiti naša stran, da bi dosegla večino na plebiscitu?

No, sedaj, ko gledamo iz današnjega zornega kota, ko vemo, kakšen je bil rezultat in kaj je k njemu pripomoglo, je na to veliko lažje odgovoriti. Morate si predstavljati, da je bil takrat čas konca prve svetovne vojne, čas prvih povojnih mesecev oziroma let. Prebivalstvo Koroške je doživelo vojaško posredovanje, potem pa se tam v Parizu nekaj dogovarjajo. Slovenci poskušajo preprečiti plebiscit – slovenska stran si ne želi plebiscita – in seveda znotraj tega propaganda odigra svojo vlogo. Kaj bi morali Slovenci storiti... No, če pogledamo, kar sem prej povedal, torej kaj je vplivalo na rezultat znotraj propagande, bi seveda danes, ko vemo, kaj je bilo narobe, rekli, da bi morali ravnati ravno obratno, torej poskušati koroškemu prebivalstvu vzeti strah, da bo odločitev za Jugoslavijo poslabšala njihov gospodarski oziroma ekonomski položaj, hkrati pa nevtralizirati vse kritike, ki so padale na račun vodstva srbskega kralja, vojaške službe in pravoslavne vere. Ključni trenutek je bil seveda tudi ta, da je bil Rudolf Maister precej časa na Koroškem in je začel v tem času poglobljati narodno zavest s tem, da so na primer poskušali na Koroško pripeljati slovenske pevske zборе, ki bi peli slovenske pesmi, takrat pa so na pariški mirovni konferenci sklenili, da se mora jugoslovanska vojska umakniti s koroškega ozemlja, iz cone B. Ko pa jugoslovanska vojska zapusti cono B in se hkrati odpre meja med obema conama, pride avstrijska propaganda v cono A, kjer je bil na začetku izveden plebiscit, kar potem pripomore k temu, da v tem delu, kjer je bilo slovensko prebivalstvo številčnejše, kljub vsemu zmaga avstrijska stran.

6. Kakšno je vaše mnenju o ravnanju Avstrije po izidu plebiscita?

Sedaj se je na tisto, kar se je obljubljalo Slovencem tudi v sklopu avstrijske propagande, da bodo torej obvarovali njihovo nacionalno posebnost, njihov jezik, njihovo kulturo, v

naslednjih dvajsetih, tridesetih letih, pogosto pozabljalo. Slovenci so bili potem deležni ponemčevanja, tako kot tudi pred tem, seveda pa je tudi negativno dinamiko v te odnose med koroškimi

Slovenci in avstrijsko državo prinesel prihod nacizma v Avstrijo in seveda druga svetovna vojna, ki je poglobila nesoglasja oziroma pritiske na slovensko manjšino. Če pogledamo danes, vidimo, da se slovenska manjšina na Koroškem ves čas bori za svoj obstoj, svoje pravice: v začetku 90-ih in 21. stoletja so značilna odstranjevanja dvojezičnih tabel, ki so jih nato spet postavili nazaj. Lani je na osrednji proslavi v Celovcu, kjer sta bila prisotna avstrijski in naš predsednik, prišlo do nekakšne simbolne sprave, ko se je avstrijski predsednik opravičil za vse krivice, ki so se jim dogajale v zadnjih stotih letih, in jim obljubil več denarja za njihove kulturne ustanove itn. ter na neki način s tem dosegel spravo. Seveda pa ostaja najtežje vprašanje, kako gledajo Korošci sami, tako Slovenci kot Avstrijci, na vse skupaj. Tudi pri njih so tako na eni kot na drugi strani ekstremisti, ki poskušajo doseči več, kot je nujno potrebno.

7. Kakšno mnenje imate o tem, kako so slovenski časopisi poročali o tem dogodku?

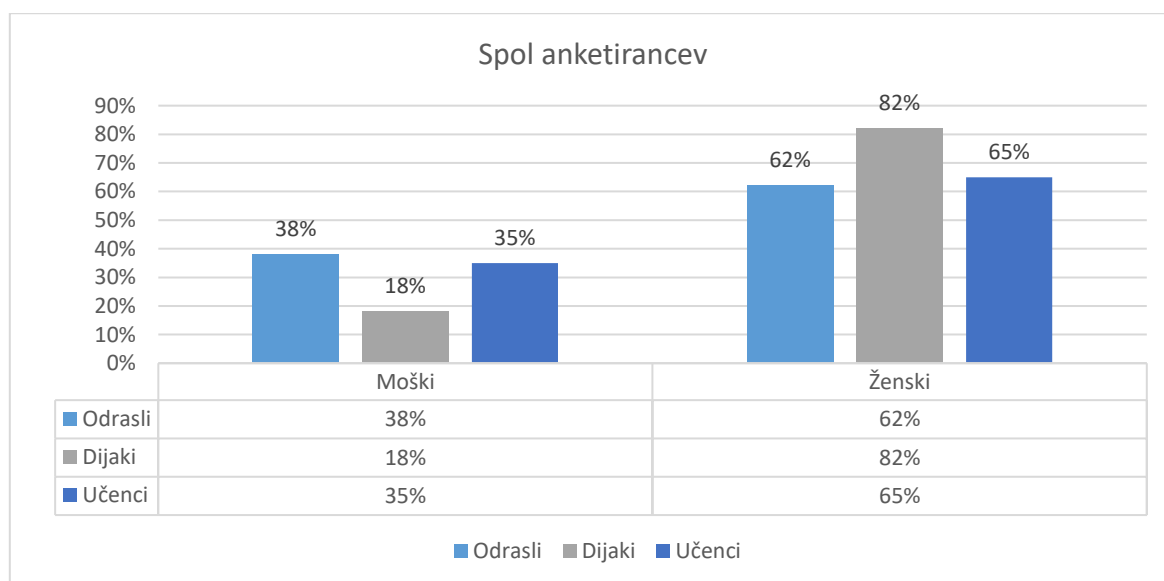
No, če ste že kaj gledali te časopise pred in po plebiscitu, se lahko opazi, da je poročanje zelo subjektivno. Če bi šli gledat tudi avstrijske časopise, bi videli, da je enako. Avstrijsko časopisje je tako rekoč pljuvalo po Slovencih, slovensko pa po avstrijski strani. Zato mora biti pri tej analizi človek zelo previden, da ne zapade v isto mišljenje časopisa. Seveda so bili članki zelo nastrojeni proti avstrijski strani, predvsem seveda po plebiscitu, ko so bili šok, žalost in jeza še največji ter se je že pisalo o tem, kako tolpe Avstrijcev pobijajo Slovence, in podobne govorice. Včasih je seveda prihajalo do pretepov in takšnih ali drugačnih obračunov, ampak nikakor ne v tako velikem obsegu, kot to morda v tistem času poroča slovensko časopisje.

4.2 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Anketni vprašalnik je izpolnilo 29 učencev 9. razreda, 33 dijakov prvega letnika SŠ in 100 odraslih anketirancev.

Odgovarjali so na enaka vprašanja, le da so imeli odrasli anketiranci še vprašanje o njihovi starosti in izobrazbi.

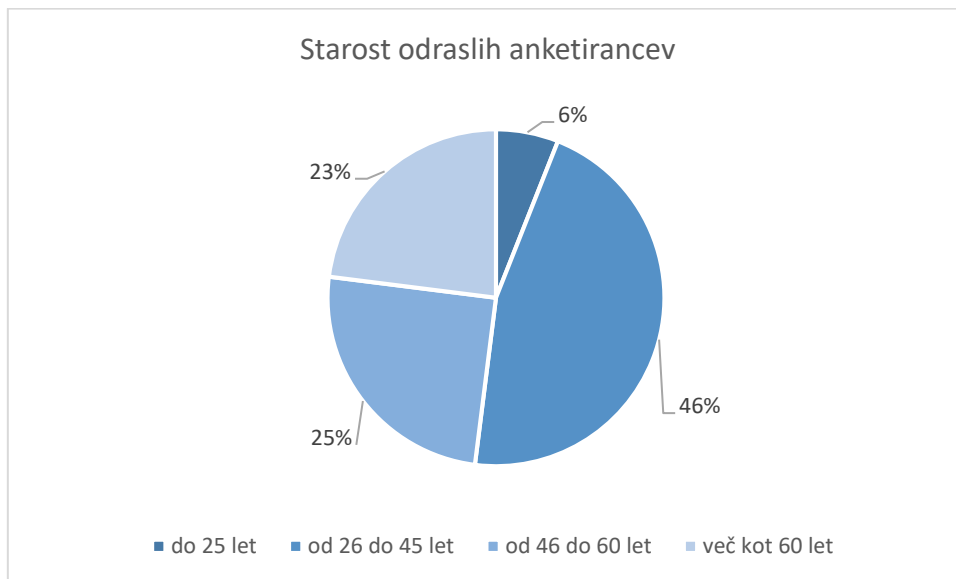
Spol anketirancev

Graf 1: Spol anketirancev

Spletno anketo so v dveh tretjinah primerov med odraslimi in učenci izpolnjevale ženske, med srednješolci pa je bilo deklet več kot 80 %.

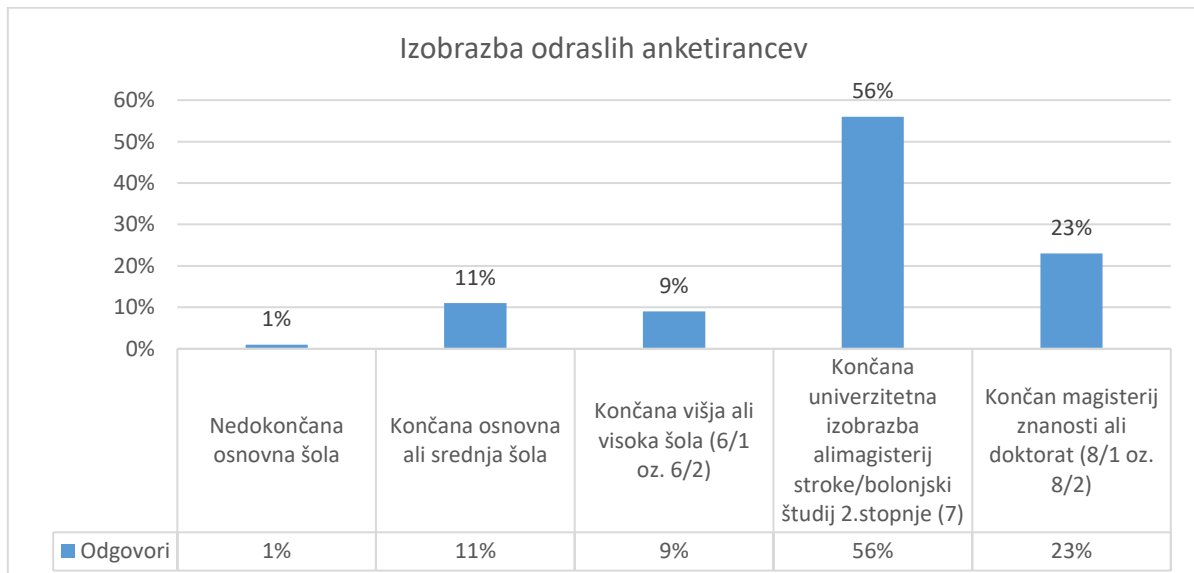
Starost odraslih anketirancev

Graf 2: Starost odraslih anketirancev

Največ odraslih (skoraj polovica) je starih med 25 in 46 let. Sledijo jim tisti, ki so stari od 46 do 60 let, teh je 25 %. Nato pridejo na vrsto tisti, ki so stari več kot 60 let. Najmanj, le 6 %, je mlajših od 25 let.

Izobrazba odraslih anketirancev

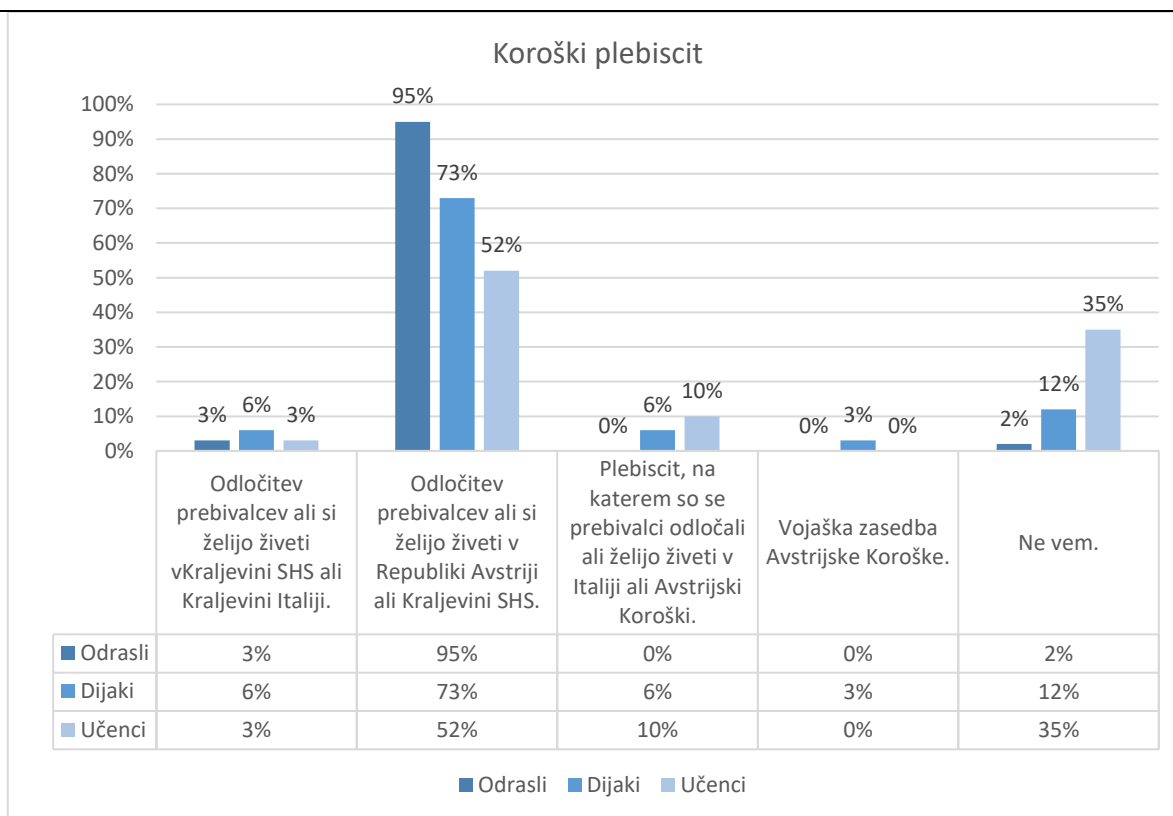
Graf 3: Izobrazba odraslih anketirancev

Pri izobrazbi odraslih anketirancev prevladujejo tisti, ki imajo končano univerzitetno izobrazbo/bolonjski študij druge stopnje. Teh je dobra polovica, in sicer 56 %. Skoraj četrtina anketirancev ima magisterij ali doktorat znanosti. Okoli 10 % anketirancev ima končano osnovno ali sredno šolo, prav toliko jih ima končano višjo ali visoko šolo. En anketiranec ima nedokončano osnovno šolo.

1. vprašanje

Kaj je koroški plebiscit?

- a) Odločitev prebivalcev, ali si želijo živeti v Kraljevini SHS ali Kraljevini Italiji.
- b) Odločitev prebivalcev, ali si želijo živeti v Republiki Avstriji ali Kraljevini SHS.
- c) Plebiscit, na katerem so se prebivalci odločali, ali želijo živeti v Italiji ali avstrijski Koroški.
- č) Vojaška zasedba avstrijske Koroške.
- d) Ne vem.

Graf 4: Koroški plebiscit

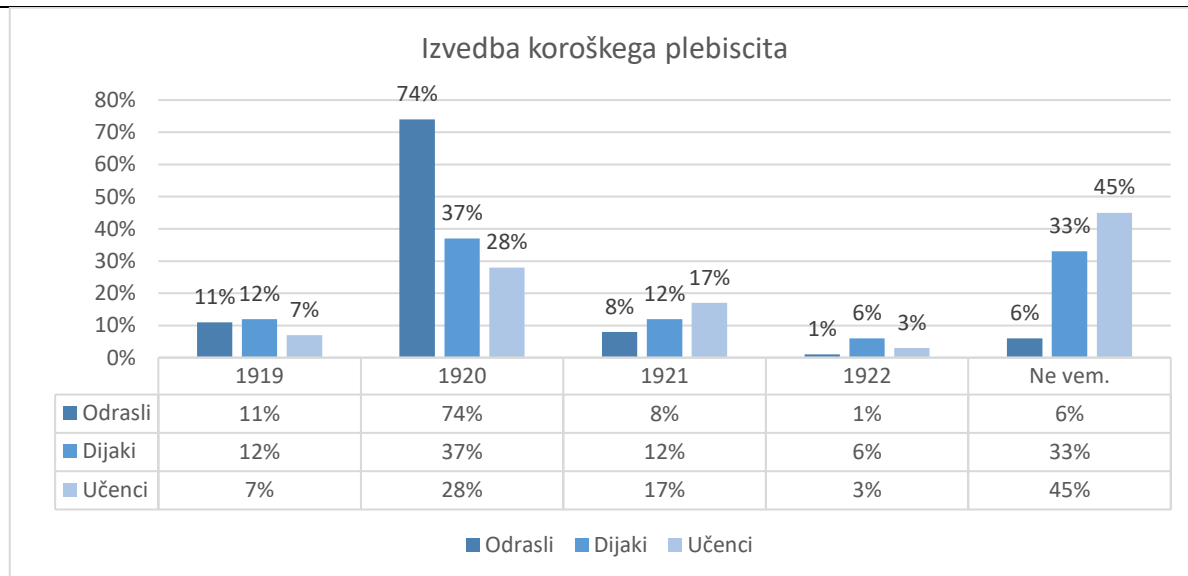
Pri tem vprašanju je pri vseh starostnih skupinah prevladoval pravilni odgovor: *Odločitev prebivalcev ali si želijo živeti v republiki Avstriji ali kraljevini SHS*. Pri odraslih anketirancih so

pravilno odgovorili skoraj vsi, kar 95 %. Številke so bile visoke tudi pri dijakih, izmed katerih je 73 % anketirancev izbralo pravi odgovor. Pri devetošolcih je ta številka malo nižja, kljub vsemu pa jih je pravilno odgovorila dobra polovica. Naslednji najbolj »priljubljen« odgovor je bil *Ne vem*; tega so v največji meri izbirali devetošolci in nanj je odgovorilo 35 % izmed njih. Naslednji so bili po številu odgovorov dijaki, najmanj pogosto so ta odgovor izbirali odrasli anketiranci.

2. vprašanje

Ali veš, kdaj je potekal koroški plebiscit?

- a) 1919.
- b) 1920.
- c) 1921.
- č) 1922.
- d) Ne vem.

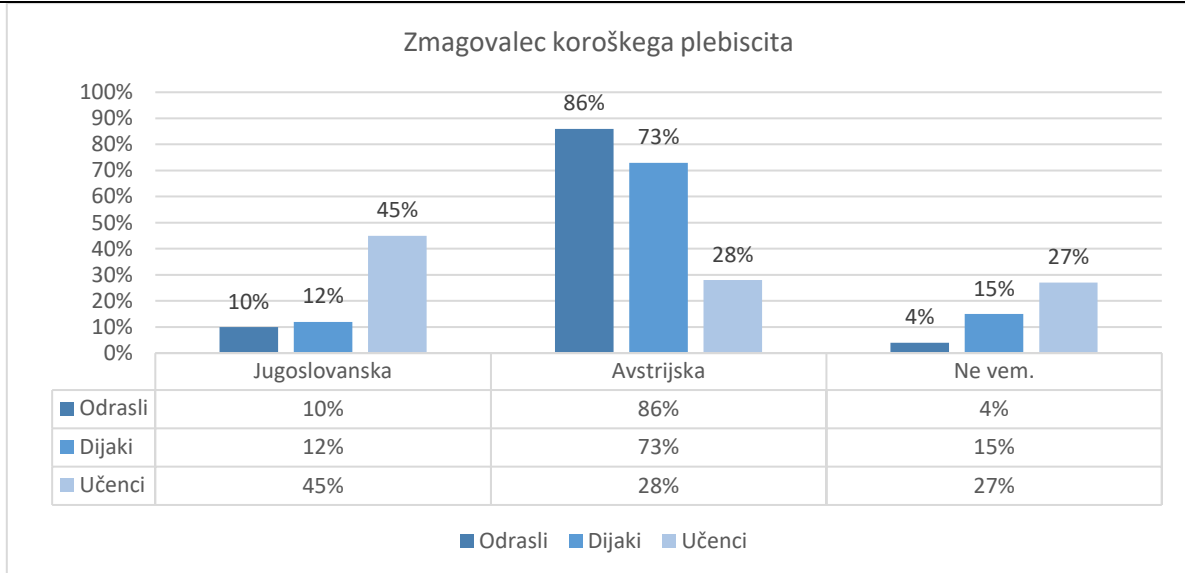
Graf 5: Izvedba koroškega plebiscita

Pri tem vprašanju so se odgovori glede na starostne skupine precej razlikovali. Najpogosteje so pravilno odgovarjali odrasli, pravilni odgovor je bil namreč 1920. Odgovor je izbralo 74 % odraslih anketirancev. Prav tako je imel ta odgovor na svoji strani večino srednješolcev, je pa res, da jih je bilo samo 37 %, saj so imeli precej razpršene odgovore. Pri devetošolcih je najbolj pogost odgovor *Ne vem*, izbrala ga je skoraj polovica.

3. vprašanje

Katera stran je zmagala - jugoslovanska ali avstrijska?

- a) Jugoslovanska.
- b) Avstrijska.
- c) Ne vem.

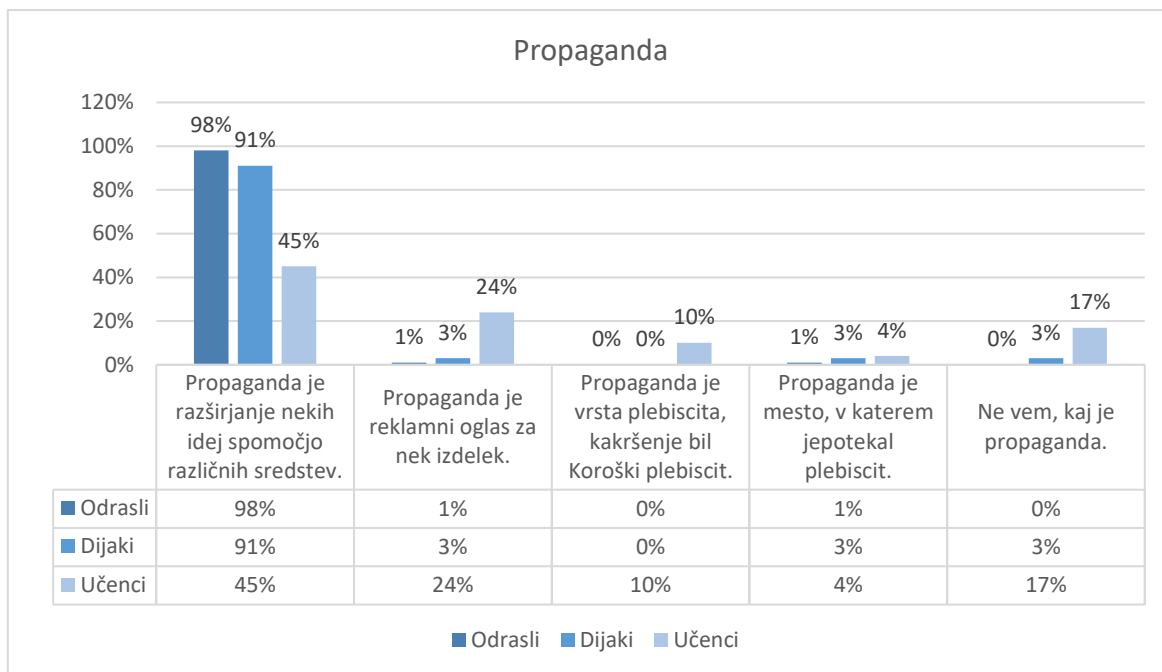
Graf 6: Zmagovalec koroškega plebiscita

Pri tem vprašanju so se tako odrasli kot dijaki dobro odrezali. Pravilen odgovor, *Avstrijska*, je izbralo 86 % odraslih anketirancev in 73 % dijakov. Preostalih 20 % pri obeh skupinah se je približno razdelilo med ostala odgovora, edino pri odraslih jih zelo majhno število (4 %) ni vedelo odgovora na to vprašanje. Pri devetošolcih na drugi strani pa je bil najbolj »priljubljen« odgovor *Jugoslovanska*. Izbralo ga je 45 % anketiranih. Prav tako se preostanek, dobra polovica, razdeli med druga odgovora.

4. vprašanje

Ali veš, kaj je propaganda?

- a) Propaganda je razširjanje nekih idej s pomočjo različnih sredstev.
- b) Propaganda je reklamni oglas za neki izdelek.
- c) Propaganda je vrsta plebiscita, kakršen je bil koroški plebiscit.
- č) Propaganda je mesto, v katerem je potekal plebiscit.
- d) Ne vem, kaj je propaganda.

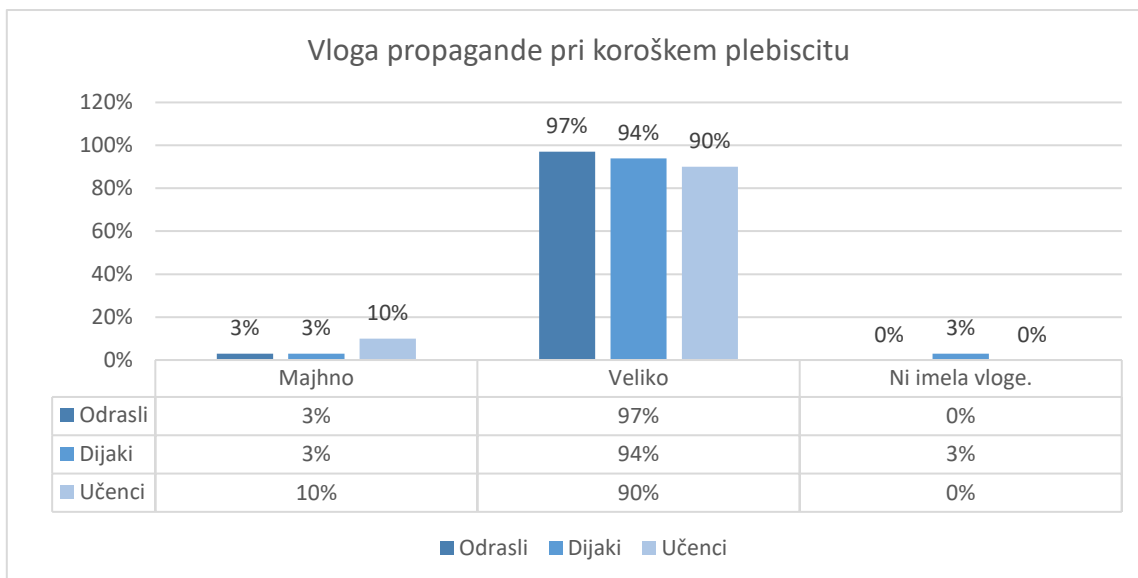
Graf 7: Propaganda

Tukaj se, kar se tiče odraslih in dijakov, ponovi zgodba iz prejšnjega vprašanja. Pravilni odgovor, ki je *Propaganda je razširjanje nekih idej s pomočjo različnih sredstev*, so večinsko izbirali anketiranci v obeh skupinah. Pri devetih razredih je bil to prav tako odgovor z največ glasovi, zatem pa so največ izbirali odgovora *Propaganda je reklamni oglas za nek izdelek* in *Ne vem, kaj je propaganda*.

5. vprašanje

Kaj meniš, kakšno vlogo je imela pri izidu koroškega plebiscita propaganda?

- a) Majhno.
- b) Veliko.
- c) Ni imela vloge.

Graf 8: Vloga propagande pri koroškem plebiscitu

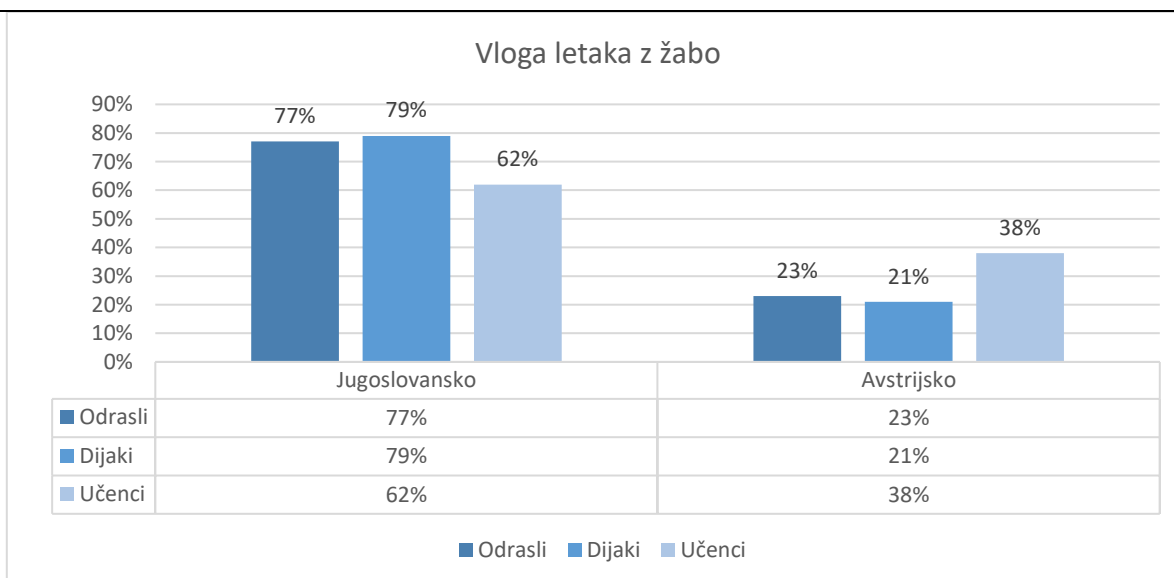
Tukaj so pri vseh starostnih skupinah večinoma odgovarjali pravilno. Propaganda je imela, če ne že skoraj odločilne, pa vsaj veliko vlogo pri izidu koroškega plebiscita. Pri odraslih je ta odgovor izbralo 97 % anketirancev, pri dijakih 94 %, pri učencih pa 90 % anketirancev.

6. vprašanje

Katero stran je nagovarjal spodnji letak?

a) Jugoslovansko.

b) Avstrijsko.

Graf 9: Vloga letaka z žabo

To vprašanje je bilo nekoliko nerodno zastavljeno, saj je letak nagovarjal Korošce. V mislih sem imel vprašanje, s katere strani je letak prišel – ali je bil del avstrijske propagande in je blatil Jugoslavijo ali pa obratno. Večina anketirancev me je vseeno razumela in izbrala odgovor, ki so ga želeli; in večina je pri vseh starostnih skupinah izbrala pravilno. Na sliki je bil letak z žabo, ki se razpoči, bil pa je del jugoslovanske propagande. Pri vseh skupinah je pravilni odgovor izbralo med 60 % in 80 % anketirancev.

7. vprašanje

Zakaj si pri zgornjem vprašanju izbral odgovor jugoslovansko ali avstrijsko stran?

To je bilo vprašanje, pri katerem so anketiranci napisali vsak svoj odgovor, in ker so bili ti zelo različni, sem se odločil, da bom vse skupaj povzel v nekaj kratkih odstavkih.

Pri odraslih anketirancih sta najbolj prevladovala odgovora v smislu, da je žaba Avstrija in da se bo po koncu plebiscita razpočila; nekateri so se za odgovor odločili na podlagi nemškega napisa na žabi, ki se potem razpoči, kar ni v redu. Prav tako je bilo nekaj odgovorov, da so odgovore izbirali, ker je razglednica napisana v slovenščini (kar seveda nič ne pomeni, saj je bil ves propagandni material napisan v slovenščini, da bi ga približali slovensko govorečim Koroščem).

Pri dijakih so bili odgovori precej bolj enostavni, najbolj prevladujejo taki, ki pravijo, da je na žabi nemški napis. Drugi najpogosteje zapisani odgovori pa so bili *Ne vem* in *Nimam pojma*.

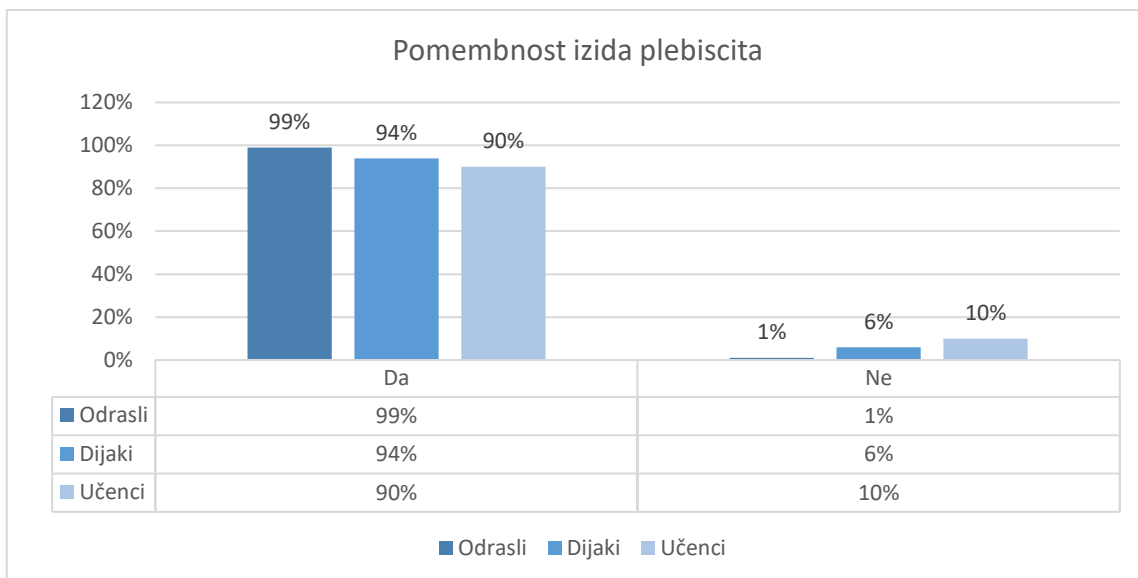
Pri učencih najbolj prevladuje odgovor *ne vem* ali pa *ugibal/ugibala sem*. Naslednji je, podobno kot pri dijakih, v smislu *ker na žabi piše v nemščini in se potem razpoči*.

8. vprašanje

Ali se ti zdi izid plebiscita pomemben?

a) Da.

b) Ne.

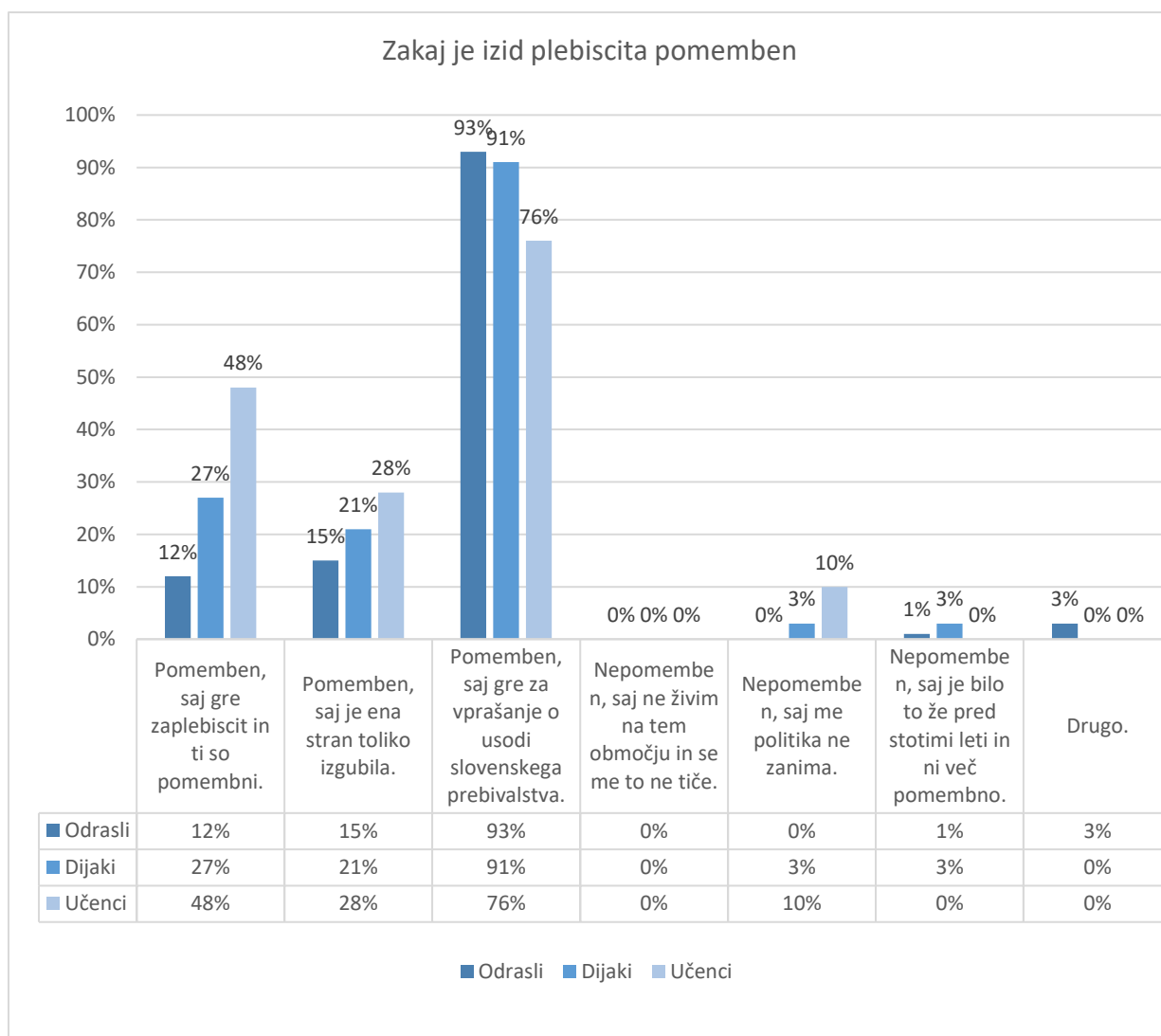
Graf 10: Pomembnost izida plebiscita

Pri vseh treh starostnih skupinah se izid plebiscita večini zdi pomemben. Pri odraslih je teh 99 %, pri dijakih 94 % pri učencih pa 90 %.

9. vprašanje

Zakaj se ti zdi/ne zdi pomemben?

- a) Pomemben, saj gre za plebiscit in ti so pomembni.
- b) Pomemben, saj je ena stran toliko izgubila.
- c) Pomemben, saj gre za vprašanje o usodi slovenskega prebivalstva.
- č) Nepomemben, saj ne živim na tem območju in se me to ne tiče.
- d) Nepomemben, saj me politika ne zanima.
- e) Nepomemben, saj je bilo to že pred sto leti in ni več pomembno.
- f) Drugo.

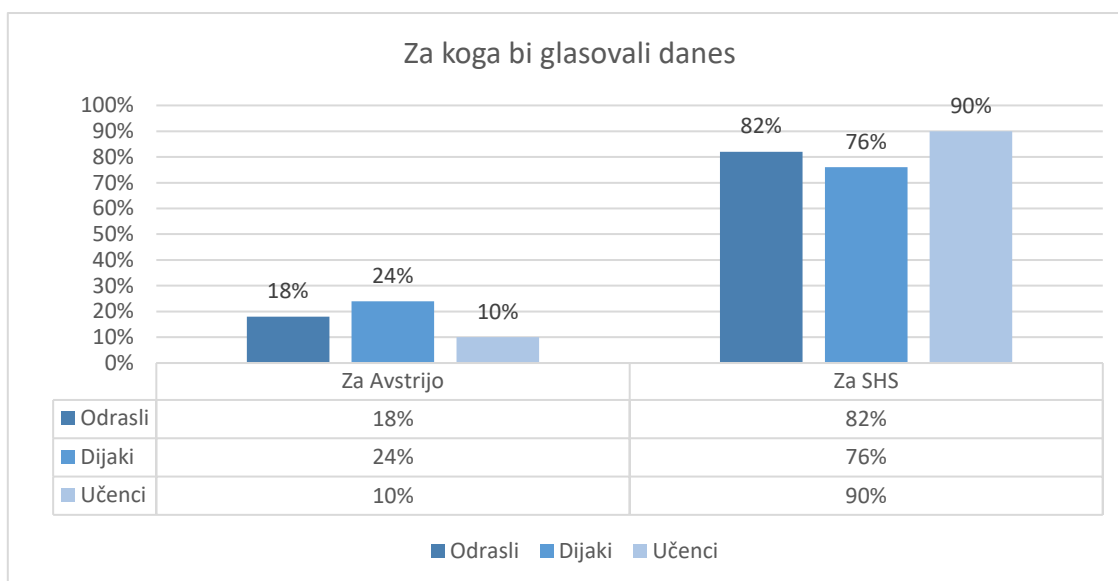
Graf 11: Zakaj je izid plebiscita pomemben

To je bilo vprašanje, pri katerem sem pričakoval, kakšni bodo odgovori, in se nisem zmotil. Večina anketiranih iz vseh treh skupin je izbrala odgovor *Pomemben, saj gre za vprašanje o usodi slovenskega prebivalstva*. Pri odraslih in dijakih se je ta vrednost gibala okoli 90 %, pri učencih pa okoli 75 %. Učenci so v precejšnji meri izbirali še en odgovor, in sicer *Pomemben, saj gre za plebiscit, in ti so pomembni*. To je po mojem mnenju najmanj smiselni odgovor in nisem pričakoval, da ga bodo izbirali v taki meri.

10. vprašanje

Za koga bi glasoval, če bi imel priložnost?

- a) Za Avstrijo.
- b) Za kraljevino SHS.

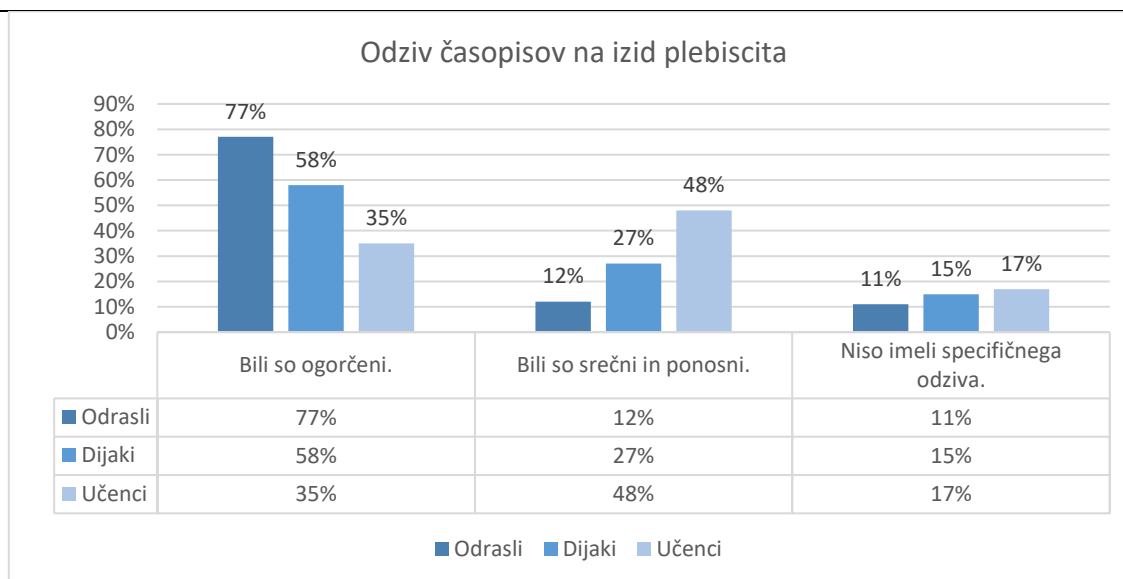
Graf 12: Za koga bi glasovali danes

To vprašanje sem dodal nekako bolj poskusno, saj me je zanimalo, kako bi se odločili odrasli in kako mladoletni. Razlike niso velike, pri vseh bi se večina odločila za Kraljevino SHS, pri odraslih okoli 90 %, pri mladostnikih pa okoli 80 %.

11. vprašanje

Kaj misliš, kakšen odziv so imeli na izid plebiscita slovenski časopisi?

- a) Bili so ogorčeni.
- b) Bili so srečni in ponosni.
- c) Niso imeli specifičnega odziva.

Graf 13: Odziv časopisov na izid plebiscita

Pravilni odgovor so v večini izbirali dijaki in odrasli anketiranci, to je, da so bili pri slovenskih časopisih ogorčeni. Kot smo lahko videli pri tretjem vprašanju, večina učencev misli, da je na plebiscitu zmagala Jugoslavija oz. Kraljevina SHS. Temu primerno tukaj prevladuje odgovor, da so bili srečni in ponosni. To je precej zaskrbljujoče glede na to, da je to del snovi letošnjega šolskega leta pri zgodovini.

4.3 UGOTOVITVE

Ko govorimo o ugotovitvah pri tej raziskovalni nalogi, lahko takoj na začetku povem, da so bili odgovori anketirancev na vprašalniku precej pričakovani. Vedel sem, da bodo skoraj vsi odrasli kar dobro poznali koroški plebiscit, saj gre za neko splošno razgledanost. Naslednji bi bili po številu pravih odgovorov srednješolci, na zadnjem mestu pa devetošolci. Morda me je pri anketnem vprašalniku še najbolj presenetilo dejstvo, da so moji vrstniki, torej učenci devetega razreda, v večini mislili, da je na plebiscitu zmagala Jugoslavija.

Pri vprašanjih, ki so se tikala neposredno koroškega plebiscita, sta torej starejši dve skupini odgovarjali večinoma pravilno, deveti razredi pa ravno obratno. Ker so mislili, da je zmagala Jugoslavija, so narobe odgovarjali tudi na druga vprašanja, kot na primer na zadnje, ko so izbrali odgovor, da so bili pri časopisih veseli in ponosni, kar bi seveda bili, če bi dejansko Koroška pripadla Sloveniji oz. Kraljevini SHS.

Če preidem na intervju, moram reči, da so me nekateri odgovori dr. Antoličiča precej presenetili in mi odprli malce drugačen pogled na izid plebiscita. Moje mišljenje je bilo vedno, da so se koroški Slovenci za Avstrijo odločili zaradi tega, ker so jim z različnimi tehnikami "priskutili" Jugoslavijo. Po pogovoru z dr. Antoličičem pa sem popolnoma spremenil svoje mišljenje, saj je bilo njegovo bolj razumljivo in po mojem mnenju precej bolj logično. Takole je povedal: *Morda je najtežje pravzaprav odgovoriti na to, zakaj so se Slovenci odločili za pripadnost Avstriji. Gotovo je k temu pripomogla propaganda, druga stvar je bilo ponemčevanje, ki se je dogajalo na Koroškem skozi celotno devetnajsto stoletje, tretja stvar pa je gotovo gospodarski vidik. Kdorkoli je že bil na avstrijskem Koroškem, ve, da se, ko se pripelje skozi karavanški predor, pred njim dviga visok zid gora. In z gospodarskega vidika so vsi ti kmetje, ki so bili navezani na Celovec kot na gospodarsko središče, kjer so*

lahko prodajali svoje proizvode, seveda s strahom gledali, kaj se bo zgodilo, če se bodo odločili za Jugoslavijo. Potem mogoče svojih proizvodov ne bodo mogli več prodajati v Celovcu in bodo morali prek Karavank potovati v Ljubljano ali Kranj; in seveda takrat, ko še ni bilo karavanškega predora in tudi ne avtomobilov v takšni masi, je to predstavljalo strah, kako gospodarsko preživeti. In to je po mojem mnenju pri mnogih na koncu odigralo tisto ključno vlogo, da so se odločili, da so raje pod Avstrijo in si na ta način zagotovijo preživetje v gospodarskem smislu.»

To se mi zdi zelo smiselno razmišljanje o rešitvi tega vprašanja. Vem, da si ga dr. Antoličič ni izmislil, vendar je bil on tisti, ki mi je to dobesedno serviral na pladnju, mi lepo ponudil razlago, ki mi je pomagala bolje razumeti, kaj je bil tisti razlog za to, da je bila odločitev Korošcev takšna, kakršna je bila. Seveda ni nujno, da je to prava razlaga, pa vendar se mi zdi še najbolj logična in vredna omembe.

Še eden izmed pomembnejših delov moje raziskovalne naloge je bil pregled časopisov, ki me je ponesel nazaj v začetek 20. stoletja in mi pomagal malce bolje razumeti takratno situacijo. Bil je to velik korak v mojem razvoju raziskovalca in me je naučil osnov arhivskega dela. Ugotovil sem, kako pomemben je bil v tistem času tisk, in razumel, zakaj je imel tako veliko propagandno vlogo. Ker so v časopisih pisali tako pristransko in ker so slovenski prebivalci takrat malce manj kritično razmišljali, kot razmišljamo danes, je bilo zanje to, kar je pisalo v časopisu, resnica. Če niso ravno premogli tiste stopnje mišljenja, da bi spremljali obe strani, so pač slepo verjeli tistemu, ki jim je prišel naproti prvi ali pa z boljšo ponudbo.

4.4 POTRJEVANJE HIPOTEZ

Hipoteza 1: Večina vprašanih bi danes glasovala za priključitev Sloveniji.

Hipotezo **potrdim**, saj je večina vprašanih izbrala, da bi raje glasovali za priključitev Sloveniji kot Avstriji. Pri učencih in dijakih jih je ta odgovor izbralo okoli 80 %, pri odraslih pa kar 90 %.

Hipoteza 2: Večina razglednic je namigovala, da je Avstrija zastarela monarhija, ki zatira Korošce.

Pri analizi razglednic sem ugotovil, da je jugoslovanska propaganda Avstrijo pogostokrat predstavljala kot izrabljeno in zastarelo, kot tudi takšno, ki zaslužnjuje tuja ljudstva in med njimi tudi Korošce. V karikaturah so Avstrijci upodobljeni v ponošenih jopičih in oblekah, kar simbolizira zastarelost, ki jo je želela poudariti propaganda. Hipotezo lahko **potrdim**.

Hipoteza 3: Po končanem plebiscitu je bilo v slovenskih časopisih zaznati veliko razočaranje.

Ko so bili razglašeni rezultati plebiscita in so Slovenci spoznali, da je Koroška sedaj del njim tako sovražne Avstrije, je bilo med navalom čustev, med katerimi so bila jeza, žalost, agresija in obup, gotovo zaznati precej razočaranja. To je bilo še toliko večje, ker so mesece pred tem z gotovostjo trdili, da bo Koroška pripadla Kraljevini SHS in da bodo Slovenci slavili zmago nad nemškim narodom, ki jih je zaslužnjeval toliko let. Glede na analizo časopisov iz časa koroškega plebiscita lahko hipotezo **potrdim**.

Hipoteza 4: V Avstriji so odmevno obeležili 100-letnico koroškega plebiscita.

Lansko leto je poteklo 100 let od koroškega plebiscita. To je bila za Slovence bolj grenka obletnica, pač pa zato toliko bolj zmagoslavna za Avstrijce. Ti so jo proslavili bolj odmevno, imeli so cel kup pogovorov, manjših prireditvev in vlogo gostitelja osrednje prireditve v Celovcu v Deželni hiši. Celo dunajski novoletni koncert je bil obarvan s to temo. Hipotezo lahko **potrdim**.

Hipoteza 5: Slovenski časopisi so ostro obsojali Avstrijo in njene prebivalce.

Hipotezo lahko **potrdim**, saj sem s pregledom časopisov iz časa koroškega plebiscita zaznal zelo hladen in sovražen odnos do avstrijske države. Dostikrat so opozarjali na napake, ki jih je Avstrija storila v preteklosti, in strogo obsojali vsa njena dejanja. Prav tako so gojili različne stereotipe in predsodke do avstrijskih prebivalcev.

Hipoteza 6: Večina razglednic je v ospredje postavljala narodno zavest ter poudarjala pripadnost kraljevini SHS.

Hipotezo lahko **potrdim**, saj je velik del slovenske propagande temeljil na narodni zavesti in poudarjanju, da koroški Slovenci sodijo v svojo domačo državo. Temu primerno so bile

izdelane tudi razglednice, ki so poudarjale, kako pomembno je, da se Korošec prav odloči in se sam upre svojemu sovražniku, Avstriji, ter se po dolгих letih končno pridruži svoji pravi materi, Jugoslaviji.

Hipoteza 7: Slovenski časopisi so optimistično zrlí v rezultat plebiscita.

Kot že povedano so imeli slovenski časopisi zelo veliko gotovost v boljšo prihodnost. Nenehno so ponavljali, kako je Koroška sedaj rešena izpod Avstrije in kako bo Jugoslavija zmagoslavno vzela ta kos zemlje zase. Hipotezo lahko **potrdim**.

Hipoteza 8: Časopisi so imeli veliko propagandno vlogo.

Pri preučevanju literature sem izvedel, da so imeli časopisi veliko propagandno vlogo pri koroškem plebiscitu. To dokazuje tudi veliko število propagandno obarvanih člankov, ki jih lahko najdemo v izdajah skoraj vseh časopisov iz tistega časa. Ker je bilo takrat že kar precej ljudi, ki so znali brati, so bili časopisi pomemben vir informacij. Ker pa so jih podajali zelo pristransko, jim ljudje niso mogli nikoli popolnoma zaupati. Hipotezo lahko **potrdim**.

Hipoteza 9: Slovenci slabo poznamo zgodovino koroškega plebiscita.

Zadnjo hipotezo **zavrnem**, saj lahko iz celotnega anketnega vprašalnika razberemo, da so predvsem odrasli anketiranci pravilno odgovorili na večino vprašanj. Tudi srednješolci, dijaki Gimnazije Poljane so večinoma odgovarjali pravilno. Najslabše so se odrezali učenci osnovne šole, kar je nekako razumljivo, saj se pri zgodovini še niso učili o koroškem plebiscitu oziroma se še niso pripravljali. Poznavanje dejstev o koroškem plebiscitu pada s starostjo vprašanih, a še vedno večinoma vedo, o čem se je pri plebiscitu odločalo.

5 ZAKLJUČEK

Ko zaključujem s svojo raziskovalno nalogo in se ozrem nazaj, si lahko rečem, da sem ponosen nase in da gre gotovo za mojo najljubšo raziskovalno nalogo. Pa naj to zveni še tako nerazumno, gre za temo, v katero sem se bolj poglobil in se mi je zdela bolj razmišljanja vredna od drugih. Očitno je zgodovina tisto pravo področje zame.

Če se osredotočim malo na samo nalogo, lahko rečem, da sem zadovoljen s tem, v kateri smeri je šla. Napisal sem jo tako, da bi si odgovoril na vprašanja, ki sem si jih zastavil na začetku raziskovanja, in mislim, da mi je to uspelo.

Izvedel sem, kaj je koroški plebiscit, kdaj je potekal, kdo je zmagal, koliko je bilo premoči za Avstrijo, zakaj je bilo tako in še veliko koristnih stvari, ki mi bodo pozneje gotovo prišla prav. Pri pisanju teoretičnega dela sem užival, saj me je tema sama zelo zanimala in me navduševala.

Spoznal sem različne načine in vrste propagande in se posvetil tistim, ki so veljale za koroški plebiscit. V ta namen sem analiziral nekaj propagandnih razglednic, tako slovenskih kot avstrijskih, in moram reči, da je to prijetno popestrilo nalogo.

Pri tej raziskovalni nalogi sem se prvič srečal z arhivskim delom, ki pa mi je bilo precej olajšano, saj sem ga opravljal prek spleta na spletni strani dLib. Arhivsko delo me ni dolgočasilo, nasprotno, zdelo se mi je zanimivo in sproščujoče. Čudni občutki so me prevzemali, ko sem bral več kot sto let stare časopise, opazoval starejši jezik, gledal stare risbe. Ti občutki so bili prijetni in so me spremljali ves čas, medtem ko sem prebiral časopise in prežal na podatke o koroškem plebiscitu in propagandi.

Tukaj bi se rad še enkrat zahvalil dr. Antoličiču za izjemen intervju. Bil je to najboljši intervju, ki sem ga kdaj opravil, in je nadgradil moje znanje in razumevanje koroškega plebiscita.

Kar se tiče ankete, je bilo letos malce drugače. Nismo mogli namreč nagnati učencev v računalniško učilnico in jih »prisiliti«, da rešijo vprašalnik, saj smo bili doma. Tako smo vprašalnike poslali po mailu in temu primerni so bili tudi odzivi. Od devetih razredov je vprašalnik rešilo 29 učencev, od srednješolcev pa 33. Seveda sem lahko kljub temu naredil solidne analize vprašalnikov, le vzorec ni bil tako realen, kot bi bil sicer.

Po koncu raziskovanja me je v bistvu najbolj presenetilo, kolikšna je bila zavzetost obeh strani, kako močno sta si prizadevali, da bi k sebi pritegnili čim večje število volilnih upravičencev. Poskušali so z raznovrstnimi propagandnimi tehnikami in v samo propagando vlagali veliko denarnih sredstev.

Ko razmišljam o koroškem plebiscitu, vidim neko ne do konca raziskano področje. Gre za zgodovinsko temo, in zgodovinske teme niso po mojem nikoli do konca raziskane oziroma odkrite. Vedno obstaja še kakšno vprašanje, še kakšna negotovost. To dokazuje tudi dejstvo, da je še po stotih letih tema koroškega plebiscita, oziroma na splošno konca prve svetovne vojne, precej priljubljena med zgodovinarji – z njo se ukvarja kar precejšnje število ljudi.

Pri izdelavi te raziskovalne naloge sem se naučil ogromno, več kot pri obeh drugih dveh, ki sem jih naredil v preteklih letih. Zdi se mi, da je osnovna slovenska zgodovina za splošno izobrazbo zelo pomembna in da se je ne sme zanemarjati. Zavedati se moramo, kaj je prestal naš narod in kaj je bilo potrebno, da smo sedaj tu, kjer smo: samostojna država.

6 LITERATURA IN VIRI

Knjižni viri, revije in časopisi

Repe, B. (1995). *Naša doba: Oris zgodovine 20. stoletja*. Ljubljana: DZS.

Strel, M. (2012). *Propaganda v koroškem plebiscitu: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Štepec, M. (2020). Koroški plebiscit, propaganda in Gasparijeve razglednice. *SLO – časi, kraji, ljudje*, 3 (27), 53-57.

WEBER, T. in Novak, D. (1996). *20. stoletje v zgodovinskih virih, besedilih in slikah: Slovenci v državi Slovencev, Hrvatov in Srbov, v kraljevini SHS in Jugoslaviji*. Ljubljana: DZS.

Wutti, D., Danglmaier, N. in Hartmann, E. (2020). Učiti se iz naracij zgodovine ob primeru plebiscita 1920. *Zgodovina v šoli*, 28 (2), 33-34.

Spletni viri

Gabrovec, A. (23. 1. 2021). *Slovenec*. Pridobljeno s <https://www.slovenec.org/casopis-slovenec/>

Kač, M. (9. 10. 2020). »Bela glasovnica mora ostati cela, zeleno pa moraš raztrgati na dva dela«. Pridobljeno s <https://www.rtv slo.si/mmc-podrobno/sto-let-koroskega-plebiscita-zeleno-veselje-in-bela-zalost/538476>

Kaernten.orf.at (9. 10. 2020). 100 Jahre Kärntner Volksabstimmung. Pridobljeno s <https://kaernten.orf.at/stories/3070397/>

Komelj, M. (26. 12. 2020). *Maksim Gaspari*. Pridobljeno s <https://www.sazu.si/clani/maksim-gaspari>

Koroška izgubljena? (17. 10. 1920). *Ptujski list* 2 (42), str. 1. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-J5RPC3ID/3d142cc2-0422-4b13-bbd1-d6efb2190783/PDF>

Koroški plebiscit. (10. 10. 2017). Pridobljeno s <http://zgodovina.si/koroski-plebiscit/>

Koroški Slovenci, koroške Slovenke! (3. 10. 1920). *Slovenec* 48 (226), str. 1. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-POOHBQTD/60ff6898-312f-4182-9e2c-04c3609f2961/PDF>

Kramar, K. (10. 10. 2020). Das schwere Erbe der Kärntner Volksabstimmung: Das Ja zu Österreich blieb unbedankt. *Kurier*. Pridobljeno s <https://kurier.at/meinung/kommentare/chronik/kaerntner-volksabstimmung-das-ja-zu-oesterreich-blieb-unbedankt/401060139>

Narodni muzej Slovenije. (9. 10. 2020). *Razstava ob 100. Obletnici koroškega plebiscita »Slovenci, za zmiraj gre!«* Pridobljeno s https://www.nms.si/en/files/default/medijsko-sredisce/2020/koroski-plebiscit/koroski-plebiscit_gradivo-za-novinarje.pdf

Razglasitev izida plebiscita (14. 10. 1920). *Jutro* 1 (46), str. 1. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-B93HDY0G/3d73e515-1ec0-48b5-b6fa-27a41522d548/PDF>

Schmidt, C. M. (9. 10. 2020). Gedenken an Kärntner Volksabstimmung: "Raus aus dieser Trauma-Falle". *Der Standard*. Pridobljeno s <https://www.derstandard.at/story/2000120602716/gedenken-an-die-volksabstimmung-raus-aus-dieser-trauma-falle>

SSKJ. (9. 1. 2021). Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=propaganda>

Trampusch, S. (3. 7. 2020). *Razstava, ki se loteva obdobja zadnjih 100 let*. Pridobljeno s <https://www.novice.at/kultura/zgodovina/razstava-ki-se-loteva-obdobja-zadnjih-100-let/>

Univerzitetna knjižnica Maribor. (23. 1. 2021). *Časniki*. Pridobljeno s <http://ukm.um.si/asniki>

Zmazek, M. (25. 9. 2013). *Ptujski list (1919-1922)*. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/ptujski-list-1919-1922.html>

Slikovni viri:

Slika 1: Cona A in cona B z demarkacijsko črto. Pridobljeno s

<https://siol.net/novice/slovenija/koroski-plebiscit-med-nacionalno-tragedijo-in-praznikom-domovine-91879>

Slika 2: Plebiscitna razglednica *Korošci, pozor!! Naše glasovnice so bele – nemške so zelene!!!*

Štepec, M. (2020). Koroški plebiscit, propaganda in Gasparijeve razglednice. *SLO – časi, kraji, ljudje* 3 (27), 53-57.

Slika 3: Razglednica *Proč s črnimi očali! Slovenska kronika XX. stoletja*. (1995). Ljubljana: Nova revija.

Slika 4: Avstrijska propagandna razglednica. Pridobljeno s <http://zgodovina.si/koroski-plebiscit/>

Slika 5: Razglednica 1. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:IMG-VPRZ00PO/23f1dc41-7098-478f-9b3a-c38f722411cc/IMAGE>

Slika 6: Razglednica 2. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:IMG-S5156316/8479fca4-1fe8-4163-93de-ae185633d621/IMAGE>

Slika 7: Razglednica 3. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:IMG-1UUIGGA6/42c289d9-849c-4d72-9f9c-7fecadf6242a/IMAGE>

Slika 8: Razglednica 4. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:IMG-H29GJNS6/a86e2eb6-5e41-4922-a9fc-70a6fd9116e0/IMAGE>

Slika 9: Razglednica 5. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-QYW1XQPR/?query=%27col%3dKoro%25a1ki+plebiscit+1920%27&desc=URN%3aNBN%3aS1%3adoc-C9TJ1UHH&pageSize=25&ftype=razglednice>

Slika 10: Razglednica 6. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:IMG-KGKFF50C/1de7554e-a9dc-4518-b5a6-cf2ba73f7d3c/IMAGE>

Slika 11: Razglednica 7. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:IMG-UUC36NZO/6552b7c0-f1e0-47b5-a56a-fb0301fff30b/IMAGE>

Slika 12: Razglednica 8. Pridobljeno s https://www.meinbezirk.at/feldkirchen/c-politik/der-lange-weg-zur-volksabstimmung_a307058#gallery=null

Slika 13: Razglednica 9. Pridobljeno s https://www.meinbezirk.at/feldkirchen/c-politik/der-lange-weg-zur-volksabstimmung_a307058#gallery=null

Slika14: Časnik Jutro. Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko (Letnik 1 Številka 1). Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-7FRZIG3B/4a3917f0-2042-4d5c-a7da-bf3f7bcd41/PDF>

Slika 15: Časnik Ptujski list – politično gospodarski dnevnik (letnik 1 številka 1). Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-GVP439OU/d8e73a50-f855-4f96-9c55-4f3d9b34683a/PDF>

Slika 16: Časnik Slovenec – političen list za slovenski narod (letnik 1 številka 1). Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-2GJPK8VZ/5c91de01-f759-4e60-abd5-7be38d425936/PDF>

Slika 17: Ptujski list Koroška izgubljena? Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-PN37P8PA/0a14bec7-9eb8-4887-a894-f7185dc94578/PDF>

Slika 18: Jutro Razglasitev izida plebiscita. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-B93HDY0G/3d73e515-1ec0-48b5-b6fa-27a41522d548/PDF>

Slika 19: Koroški Slovenci, Koroške Slovenke! Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-POOHBQTD/60ff6898-312f-4182-9e2c-04c3609f2961/PDF>

Slika 20: Razstava NMS 1. Pridobljeno s <https://www.nms.si/si/razstave/10207-Slovenci-za-zmiraj-gre>

Slika 21: Razstava NMS 2. Pridobljeno s <https://www.nms.si/si/razstave/10207-Slovenci-za-zmiraj-gre>

Slika 22: Nemški zemljevid plebiscitnih con. Pridobljeno s

<https://kurier.at/meinung/kommentare/chronik/kaerntner-volksabstimmung-das-ja-zu-oesterreich-blieb-unbedankt/401060139>

Slika 23: Razstava v Velikovcu. Pridobljeno s

<https://www.novice.at/kultura/zgodovina/razstava-ki-se-loteva-obdobja-zadnjih-100-let/>

Slika 24: Dr. Gregor Antoličič. Pridobljeno s

<https://www.mladinska.com/dobrezgodbe/beremo/dr-gregor-antolicic-vcasih-se-clovek-pac>

7 PRILOGE

7.1 VPRAŠALNIK ZA DR. GREGORJA ANTOLIČIČA

1. Prosim vas, da se na kratko predstavite.
2. Kako gledate na dogodke v času koroškega plebiscita?
3. Kakšno mnenje imate o slovenski propagandi?
4. Kakšno mnenje imate o izidu plebiscita?
5. Kaj bi morala po vašem mnenju storiti naša stran, da bi dosegla večino na plebiscitu?
6. Kakšno je vaše mnenje o ravnanju Avstrije po izidu plebiscita?
7. Kakšno mnenje imate o tem, kako so slovenski časopisi poročali o tem dogodku?

7.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Koroški plebiscit

Pozdravljeni,
sem Jurij Weiss učenec 9. razreda Osnovne šole Polje. V letošnjem šolskem letu izdelujem raziskovalno nalogo s področja zgodovine, v kateri raziskujem koroški plebiscit, ki se je odvijal dobrih sto let nazaj. Tu vas naprošam za pomoč, da rešite ta kratek vprašalnik in mi pomagate priti do odgovorov na vprašanja, ki sem si jih zastavil na začetku raziskovanja. Prosim vas za iskrenost pri odgovorih.
V naprej hvala!

* Zahtevano

Starost *

- do 25 let
- od 26 do 45 let
- od 46 do 60 let
- več kot 60 let

Izobrazba *

- Nedokončana osnovna šola
- Končana osnovna ali srednja šola
- Končana višja ali visoka šola (6/1 oz. 6/2)
- Končana univerzitetna izobrazba ali magisterij stroke/bolonjski študij 2. stopnje (7)
- Končan magisterij znanosti ali doktorat (8/1 oz. 8/2)

Kaj je koroški plebiscit? *

- Odločitev prebivalcev ali si želijo živeti v Kraljevini SHS ali Kraljevini Italiji.
- Odločitev prebivalcev ali si želijo živeti v Republiki Avstriji ali Kraljevini SHS.
- Plebiscit, na katerem so se prebivalci odločali ali želijo živeti v Italiji ali Avstrijski Koroški.
- Vojaška zasedba Avstrijske Koroške.
- Ne vem

Ali veš kdaj je potekal koroški plebiscit? *

- 1919
- 1920
- 1921
- 1922
- Ne vem.

Katera stran je zmagala - jugoslovanska ali avstrijska? *

- Jugoslovanska
- Avstrijska
- Ne vem.

Ali veš, kaj je propaganda? *

- Propaganda je razširjanje nekih idej s pomočjo različnih sredstev.
- Propaganda je reklamni oglas za nek izdelek.
- Propaganda je vrsta plebiscita, kakršen je bil Koroški plebiscit.
- Propaganda je mesto, v katerem je potekal plebiscit.
- Ne vem, kaj je propaganda.

Kaj meniš, kakšno vlogo je imela pri izidu koroškega plebiscita propaganda? *

- Majhno
- Veliko
- Ni imela vloge.

Katero stran je nagovarjal spodnji letak? *

- Jugoslovansko
- Avstrijsko

Zakaj si pri zgornjem vprašanju izbral odgovor Jugoslovansko ali Avstrijsko stran?

Vaš odgovor

Ali se ti zdi izid plebiscita pomemben? *

- Da
- Ne

Zakaj se ti zdi/ ne zdi pomemben? *

- Pomemben, saj gre za plebiscit in ti so pomembni.
- Pomemben, saj je ena stran toliko izgubila.
- Pomemben, saj gre za vprašanje o usodi slovenskega prebivalstva.
- Nepomemben, saj ne živim na tem območju in se me to ne tiče.
- Nepomemben, saj me politika ne zanima.
- Nepomemben, saj je bilo to že pred sto leti in ni več pomembno.
- Drugo: _____

Za koga bi glasoval, če bi imel možnost? *

- Za Avstrijo
- Za Kraljevino SHS

Kaj misliš, kakšen odziv so imeli na izid plebiscita slovenski časopisi? *

- Bili so ogorčeni.
- Bili so srečni in ponosni.
- Niso imeli specifičnega odziva.

Pošlji

7.3 FOTOGRAFIJE MAKETE

